

O občin jezikih Avstro-Ogerske.

V poslednjih delegacijah je sedaj že pokojni skupni vojni minister Bauer gledé armadnega jezika češkim delegatom dal odgovor, s katerim pripoznava jedino nemški za skupni vojni jezik; udal pa se je v pogledu na madjarščino na neke vstopke ali koncesije, in sicer vsled tega, da je pripoznal ogersko državno pravo, isti hip zatrdivši, da on ne pozna nika-kega češkega prava. Pristavil je, da, ko bi Čehom dovolili češčino v armadi, potem bi to zahtevali tudi Slovenci, in to da vendar ne gre.

V posledici je skupno vojno ministerstvo dejanski podelilo madjarščini nekaj koncesij, sosebno za medsebojno občevarje različnih vojaških gosposk. S tem pa so jo privedli do tega, da gospodujeta sedaj v Avstro-Ogerski dejanski dva skupna jezika, in nju se ni ubra-nila niti jedna in ista skupna vojska. In temu dejstvu se niso ustavljali niti najvišji faktorji monarhije.

To dejstvo je jako pomenljivo, ker kaže samo na sebi, da jedna in ista državna celota v smislu celokupne monarhije, pod jedno in isto dinastijo, more izhajati na vse bistvene strani z dvema skupnima jezikoma. S tem je tudi dokazano, da dva skupna jezika nista ce-lokupnosti cesarstva opasna; drugače bi se bila vsaj pred vsem drugim dinastija, kot prva in najvišja zaščitnica cesarstva, branila do skrajnosti tudi samo priznanju, kamoli dejstvenemu gospodovanju dveh skupnih jezikov za skupne potrebe monarhije.

Oba sedaj občja jezika v cesarstvu sta zajedno samo dejstvo, ne pa dokaz neizogibne potrebe. Kakor je sedanji duvalizem le dejstvo, katerega ni bilo nekdaj, in katero utegne dobiti kedaj zopet drugo obliko, ne da bi prestalo cesarstvo kot celokupnost, takisto ni možno dokazati, da bi imela sedaj občje rabljena skupna jezika veljavnišo podstavo, nego je dejstvo teh jezikov samo po sebi. Neizogibnosti ni ne tu, ne tam, in moglo bi gledé na občje jezike v cesarstvu biti tudi drugače.

Za cislitavske Slovane pa je rabljenje dvojih

občin jezikov v jedni in isti celokupnosti monarhije še posebno važno, in to v pogledu na boj, v katerim se je pojedinim slovanskim narodom boriti za svojo na-rodnost in svoj jezik. Tostranski Nemci, sosebno nemško-liberalni in nacionalni, zatrjujejo v jedno mero, da nemški kot občja ali skupni jezik je državna neizogibna potreba („eine Staatsnothwendigkeit“). Slovanski na-rodni morejo po svojih pristojnih zastopstvih preprosto zavrniti to neosnovano trditev s tem, da državno neizogibno potrebno je le to, česar se ne morejo izogniti v pogledu na skupno cesarstvo, torej celokupnost obeh polovin jedne in iste državne jednote.

Duvalizem dokazuje, — in ta duvalizem sami nemško-liberalni in nemško-nacionalni Nemci podpirajo nepretržno od začetka pa do današnjega dne — ta dr-žavna oblika dokazuje dejstveno, da za celokupnost ni nemščina neizogibno potrebna, da monarhija more brez opasnosti obstajati tudi pri rabljenju dveh občin jezikov celó do armadnih potreb. Ako dokažejo nemške stranke nasprotno, da je poleg nemščine rabljenje madjarščine tudi kot skupnega jezika celokupnemu cesarstvu opasno, potem se utegnejo slovanski narodi cislitavske polovine razgovarjati gledé na pretenzije, ki jih obseza logika nemških strank, drugače pa nikakor ne.

Važno postane tako zavračanje nemških pretenzij z nova sedaj, ko nemško-liberalna stranka predloži uže te jeseni poseben jezikoven načrt, v katerem izvestno po-stavijo nemški kot skupni državni jezik s sofističnim dokazovanjem, kakor da bi bil ta jezik neizogibno po-treben za državne interese. Pri tem dokazovanju modro zamolcé, da pod državo umevajo oni zgolj tostransko polovino, ne pa celokupnega cesarstva. Slovani pa so bili, so in bodo na stališču skupnega cesarstva, ka-koršno so še v poslednjem desetletju zagovarjali in pri-poznavali ne le n. pr. pokojni grof Thun, ampak sedaj tudi uže pok. pl. Ant. Schmerling.

Rekli smo uže, da sedanje rabljenje dvojih občin

jezikov v cesarstvu ima le podstavo dejstvenosti, ne pa neizogibnosti. Ravno to pa sili k vprašanju: Ali sta nemški in madjarski jezik najprimerniše občilno sredstvo tudi potem, ko bi priznali potrebo ne jednega, ampak dveh občil jezikov v cesarstvu?

Obči jeziki imajo pri vseh večih ali manjših narodih dotične narode za seboj; to se pravi, oni se vstvarjajo in razvijajo na podstavi narodnih jezikov. Drugače je njih rabljenje ne le obče umetno, ampak preumetno, pretežavno, za skupno naseljenje dotičnih narodov protinaravno in velika zapreka občemu kulturnemu razvijanju. To kaže jasno n. pr. rabljenje latinščine v srednjem veku pri neromanskih narodih.

V Avstro-Ogerski obseza nemški narod okolo četrtno naseljenja; poslednje je torej znatna naravna podstava nemškemu jeziku; madjarščine pa ne rabi kot materin jezik niti šestina naseljenja monarhije; prav za prav le kaka osmina. S stališča primernosti mora se madjarščina kot obči jezik skriti pred nemščino, a tudi ta, ko bi zavladata kot obči jezik v vsem cesarstvu, bi silila *tri četrtno* naseljenja monarhije ukloniti se jej ter bi tako obtežila kulturno razvijanje tridesetih milijonov duš raznih narodnostij, in v tej ogromni skupini bi trpele največ slovanske narodnosti, ker je njih naseljenja dobra polovina v cesarstvu. Kultura slovanskih narodov je v Avstro-Ogerski zaostajala, oziroma še zaostaja zlasti zaradi tega, ker so se učni zavodi od zdalej na vzgor strojili z obzirom na izučevanje nemškega kot skupnega jezika. Ista kultura zaostaja tudi dandanes pri duvalistiški obliki, ko se kulturno razvijanje slovanskih narodov obtežuje v cislitavski polovini s poučevanjem nemščine, v ogerski polovini pa z vsiljevanjem madjarskega pouka. Kot kulturna država, kot država, ki stremi širiti civilizacijo celó zunaj svojih mej, sosebeno proti vstoku, naše cesarstvo vendar ne more za veke ostati pri takih občil jezikih, ki se kažejo po vsem neprimerni in so zapreka občemu napredku civilizacije.

Kar se dostaja prava sedanjih dejanskih občil jezikov, je isto jako šepavo. Latinščina je poprej vladala v mejah cesarstva, in na Ogorskem dalje, nego v tostranski polovini. Nemški jezik ima vsaj večje tradicije, se je dejanski uvajal, ali zakonitega prava kot obči jezik nikakor nima, in sedanja tostranska ustava nikjer ne govori o nemškem kot občem ali državnem jeziku. To ustavo bi bilo treba še le prelomiti, porušiti, da bi se nemški jezik vsilil kot zakonit obči ali državni jezik. To pa ne gre, ne more iti, ker je ista ustava podeljena svečano od sedanjega monarha tudi za njegove naslednike. To, da se nemški jezik rabi, širi in vsiljuje kot državni jezik, ne daje še veljave zakonitosti, in zakonitost bi mogla nemščina doseči, ako se stvar izvrši ne potom sile, ampak *ustavnosti*, jedino po dogovorih pristojnih

zastopstev vseh narodov, torej pred vsem slovanskih, ki imajo dejansko večino naseljenja v cesarstvu.

Sicer pa kaže sedanje dejstveno rabljenje dveh občil jezikov v cesarstvu neposiljeno na vprašanje: Ali bi ne bilo možno v resnici uvesti v cesarstvu dveh občil jezikov, toda primerniše odbranih? Proti nemškemu kot jednemu takemu jeziku bi se s tega stališča ne dalo mnogo ugovarjati, ker ima tradicije, znatno število naseljenja, veliko kulturo velikega živega naroda za seboj; ta bi se dal porabiti kot skupni jezik morda celó za odlomke narodnostij, ki ne spadajo pod večje sorodne skupine v cesarstvu. Jedino za ogromno slovansko naseljenje bil bi nemški kot skupen jezik neprimeren, ako se dá tukaj pomagati drugače. A vredno je, da bi državniki avstro-ogerski mislili, kakó bi jo popravili na to stran. Oni sami morajo čutiti, da vsiljevanje bodi si nemškega, bodisi madjarskega kot občega jezika slovanskemu naseljenju kakih 20 ali še več milijonov duš, je vendar ne le nenaravno, ampak naravnost proti vsakemu civilizatorskemu napravljenju. Tu bi bilo pač prikladniše, da bi se ravnali analogno, kakor pri nemških plemenih, katerim so, kljub velikim razlikam njihovih narečij, izbrali jedno kot skupno narečje ter je polagoma razvili v sedanji občenemški literaturni jezik. Državniki avstro-ogerski dolžni so bili uže davno sami misliti nato, kakó bi skupnemu slovanskemu naseljenju cesarstva omogočili jedno slovansko kot skupno narečje, in pri tem bi jim bili pomagali gotovo slovanski lingvisti in voditelji. Taka odločba bi bila na nepreračunljiv dobiček interesom celokupne države. Pokojni zgorej imenovani skupni vojni minister Bauer bi ne bil pri takem ustrojenju odvrčal zahteve češkega, slovenskega in drugih slovanskih narodov gledé na rabljenje njihov jezikov v polkih naše armade: bil bi imel pred seboj dejstvo z jedne strani nemškega, z druge strani pa jednega slovanskega kot skupnega jezika za celokupne državne potrebe. Ne bilo bi mu potreba delati koncesij nasproti rabljenju madjarščine v skupni vojski, in ne bi bil imel skrbi zastran poljščine, češčine itd. po vojnih šolah, ker namesto teh bil bi običajen poleg nemščine jeden sam slovanski jezik kot obči jezik za administrativne, dogledno tudi vojne potrebe.

Pok. Bauerju videlo se je, da mu je neprijetna mnogojezičnost v vojnih učnih zavodih; on, ko bi bil tak videl rabljenje samo dveh kot občil jezikov v državi, bil bi zajedno spoznal, da je lažje polke uriti po 2 glavnih skupinah, jedno s pomočjo občega nemškega, drugo pa s pomočjo jednega občega slovanskega jezika. Tak ustroj bi podajal tudi slovanskemu naseljenju cesarstva podstavo za naravno kulturno razvijanje, z druge strani pa najprimerniše olajšave za vsakovrstno državno upravo vključno z vojaško. Naravniši bi bil tak ustroj uže zaradi tega, ker bi se manjšine in odlomki raznih narodnostij uklanjali dvema občil jezikoma,

katera bi imeli dve glavni in največi narodni (nemška in slovanska) skupini, v tem ko se sedaj sili največa, t. j. slovanska skupina k učenju nemškega in madjarskega jezika, katera govoriti nasproti Slovanom dve manjšini, kateri niti skupno ne obsezati toliko naseljenja, kakor slovanska skupina.

K temu je povdarjati še znanstveno stališče, s katerega je smatrati madjarsčino jezikom manjše vrednosti, nego pa slovansčino, katera je znanstveno v isti vrsti, kakor nemščina. In vrhu tega bi se po takih 2 občih jezikih najprimerniše razdelile dve vrsti kulture kakoršni predstavljati nemška in slovanska skupina; to ostane na veliko in v celoti resnično, če tudi je priznati, da je vstočna slovanska kultura, torej sosebno avstro-ogerskih Slovanov uže mnogo trpela in izgubila pod tiščetnim vplivom zapadne romansko-germanske kulture.

Avstro-ogerski državniki so pa doslej v največem nasprotju s tu razkritim nazorom o primernosti nemškega in jednega slovanskega kot občih jezikov za celokupnost cesarstva. Česar ni želel minister Bauer in ne more želeli noben njegov naslednik, to ravno se vrši v cesarstvu gledé na jezike. Namesto da bi se sorodni jeziki pospeševali v smislu približnega zjedinenja vstvarjajo se do današnjega dne ravno v slovanski skupini novi jeziki. Gališkim Rusom se vsiljuje nov, fonetiški pravopis ter se s tem skuša ločiti jih v še večji meri od skupnega jezika. Srbom se je takisto stari pravopis popačil, in v Bosni se vstvarja sedaj „bosnjaški“ jezik. V tem ko se Nemci držé strogo svojega etimologiškega pravopisa, kolikor so ga zasadili prvotno, priporoča in

vsiljuje se nekaterim Slovanom fonetiški pravopis. V tem ko Nemci rabijo svoja narečja jedino za omejene, krajne in lokalne potrebe, a se poslužujejo na zunaj in od plemena do plemena izključno občenemškega literaturnega jezika, vstvarjajo se Slovanom omejeni pokrajinski literaturni jeziki, in se delajo vsakoršne zapreke, da bi se oni ne poprijeli kakega kot skupnega literaturnega jezika. S takim napravljem se obča kultura obtežuje ali celó na neke strani onemogočuje med slovanskimi narodi Avstro-ogerske, država sama pa se ravno s tem oddaljuje od primernega sredstva jednega skupnega slovanskega jezika, kateri bi najprimerniše in tudi najpravičniše pomagal i njej rešiti jezikovno vprašanje gledé na vsakatero skupne državne in vojaške ali potrebe skupne armade.

Preveč so jo zagazili, da bi bilo misliti kmalu na povrat k boljšemu ustrojenju občih jezikov v Avstro-Ogerski; razvidno pa je, da državniki obtežujejo sami najbolj vsakovrstno upravo, dokler se držé dosedanjega napravljaja. No, niti slovanski voditelji niso toliko modri ali odločni, da bi v celokupnem državnem interesu dovolj opozarjali na napake in neprikladnosti pri sedanjih občih jezikih. Sedaj, ko izroči Plenerjeva stranka v državnem zboru poseben jezikovni načrt, bila bi primerna prilika izpregovoriti temeljito in odločno tudi gledé na obče jezike, a tudi gledé na škodo, ki se godi tudi državnim in ne le slovanskim kulturnim interesom s tem, da se slovanski jeziki cepijo in vstvarjajo še nadalje, namesto da bi jih približevali in krčili na manjše število.

Poslanec Šuklje o notranji politiki.

Deželni in državni slovenski poslanec prof. Šuklje je sklical 26. avgusta v kranjsko dolensko Novomesto shod svojih volilcev, pred katerimi je v obsežnem govoru poročal o svojem delovanju ter pretresal sedanje položanje na Slovanskem in notranjo avstrijsko politiko.

„Slov. Narod“ je priobčil njegov govor, kakor tudi to, kar je za Šukljejem na istem shodu govoril dr. Slanc. Tržaška „Edinost“ je presojala govor dolenskega poslanca v obče in sosebno v pogledu na notranjo politiko. Kritiko o poslednji je „Sl. Narod“ ponatisnil po „Edinosti“ ter pristavil, da se zлага z njo. „Novice“ so pa v posebnem članku razpravljale Šukljejevo odobrile, oziroma pohvalile. Ker spada prof. Šuklje poleg kanonika Kluna med te državne poslance slovenskega naroda, za katerima hodijo malo ne vsi drugi, katera torej nekako vodita slovensko politiko v osrednjem parlamentu, je zares primerno, da si slovenske novine, pogostoma dobro ogledajo nazore, kakor obče priznано, nadarjenega poslanca Šukljeja.

V Novomeškem govoru se je prof. Šuklje predstavil svojim volilcem ne le kot obče znanega stalnega oportuniste, ampak tudi velikega separatista, oziroma partikularista. Pri tem, kakó on sodi o sedanjem domačem prepiru med takó zvanimi konservativci in liberalci, in o vzrokih izpremembe notranje politike, pokazal se je posl. Šuklje kot tak, ki ali je v resnici kratkoviden in plitev ali pa smatra svoje volilce kot slepe in površne, torej take, za katere je dober navadni, če tudi po dejstvih in po drugi kritiki uže davno pobiti argument. Bodi si prvo ali drugo resnično, na take puhlosti ni molčati, in to tem manj, ko je slovenska inteligencija imela prilike slišati uže verjetniša pojasnila o vzrokih domačega slovenskega razpora in izpremembe notranje politike.

Posl. Šuklje se ni dotaknil zunanje politike, in vendar bi moralo biti tudi njemu znano, da je sedanja notranja tudi cislitavska politika v popolni zavisnosti od zunanje politike, in da ista zunanja politika odločno po-

seza celó v slovenski domači razpor, ki úže nekaj let razsaja najbolj na Kranjskem. V tej zavisnosti, v tej zvezi je ključ pojasnilom, neugodnim pojavljanjem in izpremembam ne le nasproti Slovencem, ampak tudi Čehom, gališkim Rusom in obćemu položenju avstro-ogerskih Slovanov in našega cesarstva samega. S pogledom na zavisnost notranje od zunanje politike je še le možno presojevati pojedine metamorfoze notranje politike in tudi mnogo medsebojnih prepírov raznih slovanskih narodov. S pomoćjo tega ključa ni le možno pravićno soditi, oziroma odobravati mladoćeško politiko, ampak tudi obsojevati vso dosedanjo politiko države našega poslanca Šukljeja in njegovih tovarišev, ki sedé v Hohenwartovem klubu; možno je odloćno zavraćati oportunistiško politiko tistega poslanca Šukljeja, ki še le sedaj vidi čas, ki bode menda njega in njegove tovariše silil v opozicijo; samó da hoće on še nekoliko počakati ter s tem rešiti lojalnost svojega postopanja. Po njegovem so ti, ki so sedanji sistem obsodili úže mnogo let poprej ter dosledno pristopili k opoziciji, menda — nelojalni; on jedini reši lojalnost postopanja slovenskih poslancev s tem, da prejde s tovariši v opozicijo še le pri poslednji pojavi sedanjega sistema, katera pojava bode imela za slovenske oportuniste znaćaj sile, zaradi katere ne bode možno več hoditi v zvezi z nemško levico in pa poljskim kolom!

No, da prejdemo k nekaterim toćkam, opustimo tukaj Šukljejevo sofistićno zagovarjanje valute in vinske klavzule ter omenimo najprej njegovo trditev, da domaćega razpóra ni treba bilo. Gotovo ne! Ali ta razpor dobíva svoje netilo od zunaj, kar je najbolj razvidno iz znanega skupnega pastirskega lista od jeseni l. 1887.

Znano je, kaka kvalifikacija se zahteva dandanes od teh, ki hoćejo postati viši pastirji med slovanskim naseljenjem našega cesarstva v obće, in da se nahajajo taki svećeniki, ki odgovarjajo zahtevani kvalifikaciji, je neoporećno, a za slovanske narode tužno dejstvo.

Škoři postajajo po imenovanju sicer vodje domaće konservativne politike in so naćelniki in zapovedniki podrejenim, „konservativno“ politiko uganjajoćim organom; z druge strani so pa ti viši hierarhi sami organi njim nadrejenih politiških organov. Kdor hoće torej prav presojevati današnji domaći prepír ne le na Slovenskem, ampak tudi drugod, mora smatrati te vrste razporov kot posledico, katero zahteva in jo je z vspehom dosegla viša politika, ki seza izza mej in zopet čez meje našega cesarstva. S tem, da so spoznali najprej na Češkem ta mnogovrstni vpliv visoke, notranji nadrejene politike, pridobili so si Mladoćehi, tudi brez vidnih vspehov, nepreraćunljivih zaslug za državo in slovanske narode, in vspehi te mladoćeške opozicije bi bili še večí in tudi za posl. Šukljeja razvidni, ako bi bili on, njegovi tovariši, v obće Hohenwartov in še kak

drug klub imeli istočasno isto spoznanje in voljo, stopiti v jednako opozicijo ter pridružiti se Mladoćehom, kakor so to z dobrim zgledom pokazali členi nezavisnega hrvatsko-slovenskega kluba.

Žal, da prof. Šukljeja silijo še le najnovejša dejstva k takemu spoznanju, vendar še ne k odgovarjajoćemu dejanskemu koraku.

Drugaće pa posl. Šuklje primerno, jednako z narodnimi novinami, kaže na neprikladost domaćega prepíra in na neveljavnost razlogov, s katerimi vzdržuje klerikalna stranka ta prepír na Slovenskem, seosebno na Kranjskem; saj razmere na Slovnskem niso take, kakor n. pr. med Nemci z moćno, vse drugaće barvano liberalno stranko. No dasi je ta del Šukljejeve kritike dober, umesten vendar ni ravno od njegove strani. On jo je úže tolikokrat zasuknil po raznih vetrovih, da narodna stranka ni úže vedela več, pri čem, da je ž njim, in da so bili momenti, ko je visel ta slovenski zastopnik bolj v klerikalnem ali konservativnem taboru, nego pa v narodnem. Tudi napravlja nekako čuden vtis ostro, dasi zasluženó kritikovanje klerikalne stranke od takega poslanca, ki sedi v državnem zboru v jednom in istem klubu s kanonikom Klunom, torej nekakim oćitnim vodjo in zagovornikom konservativne stranke na Slovenskem. V Hohenwartovem klubu je jedro konservativne stranke našega osrednjega parlamenta; kakó bode to jedro postopalo nasproti posl. Šukljeju, kedar bode zagovarjal interese slovenskega naroda, kakor jih razume on! Tu bi doslednost od prof. Šukljeja zahtevala vse kaj drugega, kakor pa vstrajanje v konservativnem kljubu Dunajskega parlamenta.

Šuklje pravi: „Jedno je naglašati pred vsem: stara desnica je vsled prevrata na Češkem razdrobljena, in dandanes ni nobenega upanja, da bi se zopet mogla zjediniti“. Iz teh stavkov je razvidno, da Šuklje bi še želel take desnice, in da obžaluje, da je preobrat na Češkem provzročil njen razpad. V tem se kaže fundamentalno napaćna politika prof. Šukljeja, kajti ravno v tem, da je razpadla neslovanska desnica, je najveća sreća za nadaljnje razvijanje, četudi bode to razvijanje, kakor priznava sam prof. Šuklje, zaćasno ali morda tudi dolgo silno neugodno za slovanske narodnosti. Najveća zasluga Mladoćehov je v tem, da so razdrobili poprejšnjo desnico, kakor bi bila najveća njih napaka v tem, ko bi oni pripomogli k obnovljenju iste desnice. Poleg Poljakov je Hohenwartov klub omogoćeval poprejšnji „železni obroč“; ta dva kluba sta, vsak po svoje, tudi dandanes protislovanska kluba, in je le kratkovidnost vzrok, da tega ne izprevidi ali noće pripoznati posl. Šuklje, in da vsled tega še sedaj sedi mirno v Hohenwartovem klubu, dasi priznava sam, da niso slovenski poslanci v tej dobi ničesar dosegli s pomoćjo tega kluba.

Sistem notranje politike, kakor smo videli, je tra-

jeni, vspešno trajen, kakor zunanja politika. Vsled tega dejstva, ki se more dokazati kot istinito s stoterimi dokazi in pojavljenji, je pač najjavnostno trditi, kakor da bi bili mogli Mladočehi slučajno pri glasovanju o dispozicijskem fondu izpremeniti notranjo politiko. Veče najjavnosti si pač ne moremo misliti.

Grof Taaffe je pri vsem, kar je, vendar sluga zunanje politike; on ne more delovati proti njej, tudi ko bi imel voljo zato. Nasprotno, on je bil spreten dovolj, da je prejšnjo desnico vodil tako, da se niti ni zavedala pravega pomena, ki je v trajni zavisnosti notranje politike od zunanje. V resnici je bilo težavno takoj spoznati pomen nastopa Taaffejevega in še bolj postopanja pri njegovi politiki. Poslednja se je razkrivala le polagoma po raznih dejstvih; očitniša pa je postala še le po objavljenju pogodbe med Nemčijo in Avstro-Ogersko. Odtlej bi bil moral pač tudi prof. Šuklje spoznati, kaka smer, bodisi prikrita ali razkrita, je prav za prav v notranji politiki. Šuklje vidi še le v sedaj možnem združenju nemške levice s Poljaki preobrat sistema, ki bi naposled tudi njega s tovariši prignal v tabor opozicije; v resnici pa je ta sistem bistveno jednak od nastopa Taaffejevega, torej od istih dni, ko se je zaključila pogodba med Nemčijo in našo monarhijo.

Po takem je pač bistveno jednako, kake alijancije se vrše s pomočjo Poljakov v Dunajskem parlamentu; kjer so Poljaki, tam je pomoč za protislovanski sistem, in ta sistem je bil protislovanski tudi tedaj, ko so Poljaki skupno postopali s Hohenwartovim in staročeskimi klubom; poprej so se Staročehi potrebovali, sedaj take slovanske pomoči ni potreba. Vsled tega je možno trajni, nepremični sistem tudi očitniše razkriti, torej tudi očitno izvršiti združenje Poljakov z nemško levico. A če ostanejo Hohenwartov klub in slovenski poslanci, člani tega kluba, pri dosedanji politiki, so moralno mnogo odgovorniši, nego pa Staročehi v poprejšnjem železnem obroču; kajti poslednji niso mogli doseči toliko spoznanja, kakor ga morejo imeti sedaj Hohenwartovci, in torej tudi prof. Šuklje z ostalimi slovenskimi člani tega kluba.

Radi beležimo, da Šuklje pripoznava potrebo, da se uredi zamotano jezikovno vprašanje. K temu pristavlja: „Baš mi Slovenci najbolj čutimo, da nas čl. XIX., izražajoč *golo načelo brez prave dispozitivne vsebine ne varuje*, da mu treba pred vsem omisliti *izvršilni zakon*, sicer ostane vedno na potrpežljivem papirju, in nikoli se ne iznebimo mučne *jezikovne borbe*“. O jezikovnem predlogu, ki ga namerja ponoviti Plenerjeva stranka, pravi, da ga bode treba dobro ogledati, ali če bode podoben prednikom svojim, predlogu Scharschmidovemu in Wurmbandovemu, potem je bolje, da nadaljujemo vsiljeni nam boj ter odklonimo nasvete, kateri merijo zgolj na naše podjarmljenje“.

O tem predmetu smo mi v 16. št. „Slov. Sveta“

govorili na uvodnem mestu in kazali, da defenziva na to stran od slovanske strani je slabša, nego ofenziva, t. j. mnogo bolje bi bilo, da bi slovanski voditelji in zastopniki izdelali svoj načrt, tak, kakoršen bi odgovarjal nameri in smislu čl. XIX. drž. osnovnih zakonov. Šuklje po lastnih besedah ne pričakuje nič dobrega od Plenerjeve stranke, in vendar se pripravlja le na upor proti neugodnemu predlogu.

No tudi od Šukljeja samega na to stran bi ne mogli se nadejati odločilnega, zadostnega. On povdarja potrebo rešitve jedino *jezikovnega* vprašanja, v tem ko do cela prezira vprašanje o organizaciji za narodno zaščito; on te mnogovažnejše in celó odločilne točke pri čl. XIX. ne pošteva, dasi ta člen obseza uslovja za zaščito *narodnosti in jezika* vsakega naroda, in sicer narodnosti, kakor je dostojno po pomenu in važnosti, na *prvem* mestu.

Izvršenje tu mišljenega člana XIX. v smislu *nacionalne avtonomije*, torej narodne organizacije, kakor jo zahteva ta člen, Šukljeju niti na misel ne pride; on bi bil srečen, da bi se rešilo zgolj jezikovno vprašanje, ter ne pomisli, da bi v tem pokopali pravi smisel čl. XIX, s tem pa tudi izkopali, kljub jezikovni rešitvi, — grob slovanskim narodnostim! Dà, prof. Šuklje je bil toliko drzen, da je pred leti v „Praški Politik“ prorokoval v posebnem članku, da *nacionalna avtonomija* je še daleč od izvršenja, v *oddaljeni bodočnosti*, in prvo nemško liberalno židovsko glasilo „N. Fr. Presse“ mu je v tej točki z največo radostjo pritrdjevalo! Taka je, s poslanci, kakoršen je prof. Šuklje, se ve da ne pridemo nikdar do izvršitve čl. XIX.; te vrste ljudje nimajo pri svojem oportunizmu ne časa, ne volje, ne poguma da bi sami odločili se za predlog, po katerem bi se zares rešilo jezikovno in narodnostno ali, bolje, narodnostno in jezikovno vprašanje. Za to kardinalno in odločilno delo treba je drugih môž, nego je partikularistični in separatistični zastopnik Šuklje.

Šuklje pripoznava potrebo izpremembe volilnega reda, toda za občo volilno pravo on *sedaj še ni*, in to zaradi tega, ker po njegovem bi bil skok prenašel, ker v slovenskih pokrajinah ni še veleobrtnije, torej ni še za nas vprašanje aktuvalno, in naposled, ker „moramo uvaževati naše zaveznike na desnici ter ne smemo jih žaliti zgolj radi nekega teoretičnega načela“.

Tu se zopet kaže doslednost, prvič slovenskega separatista, ki pošteva jedino to, ali je, ali ni še razvita velika obrtnija na *Slovenskem*; kaka je med drugimi Slovani ali v obče, o tem se on ne zmeni; več mu je drugič za to, da ne žali svojih zaveznikov, pred vsem se ve da — Poljakov, potem Hohenwartovcev samih. Da pa je z napadi na naše Klunovce žalil za jedno *nemške* Hohenwartovce, to mu ne beli glave. Tudi to ga ne skrbi, kako naj bi se volilni red priredil za vsak narod v skupnosti, ne pa jedino za posamične

pokrajine, tudi to se ne kaže njemu za sigurno bodočnost posameznih narodov nikakor potrebno; no pri načelnem nasprotniku nacionalne avtonomije, pri poljskem zavezniku je to tudi jako — umevno.

Tak je torej politični razum slovenskega poslanca Šukljeja; tak razum je vsaj razkril svojim volilcem. Niti jedne besedice ni izpregovoril o potrebi solidarnosti slovanskih zastopnikov; niti slovke nisi slišal o tem, da narodnostno in jezikovno vprašanje je treba rešiti za vse narode jednako in istočasno; niti jedenkrat ni pošteval ostalih slovanskih narodov kot takih in organizacije za vse te narode.

Dà, Šuklje tira v Dunajskem parlamentu s protislovanskimi zavezniki protislovansko politiko, s Poljaki in Hohenwartovci. A da so poslednji jednako v protislovanskem taboru, to dokazuje vsa zgodovina Hohenwartovega ali sedanjega konservativnega kluba. Oba kluba se bratita v parlamentu in pri banketih ob završenih zasedanjih, in zakaj ne? „Conservative Correspondenz“, organ Hohenwartovcev, poroča, da poslednji ho-

čejo tudi sedaj posebe izkazati svoje simpatije k poljski frakciji; saj je to le izraz „Antente cordiale“ obeh po *nji*ju principih sorodnih klubov“. V teh dveh kolobarjih torej se posl. Šuklje dobro počuti, tema je zvest pristaš, in ni čudo, če mu tu od vsega Slovanstva ostaje jedino skrb za slovenske pokrajine v smislu omejenega, dà lokalnega partikularizma in po največ separatizma specifičnega njegovega razuma.

Take politike imajo Slovenci sedaj na Dunaju, in Šuklje se prišteva še k najboljšim. Razvidno je, da slovanski narod in se posebno njegovo novinarstvo ima še mnogo, mnogo zadač, da vzgoji druge vrste zastopnikov, kateri bodo kazali drugačno doslednost, ne v oportunizmu, tudi ne v protislovanskem separatizmu, ampak v razumu za skupne kulturne interese slovanskih narodov naše države. Slovanski kulturni program je sedanjim slovanskim zastopnikom deveta briga ali pa nepoznana dežela. Mladina slovenska, vzgajuj se, pripravljaj se, da nekdanj primerniš, dostojniše zasedež stole sedanjih slovanskih zastopnikov!

SLIKA.

Široki se ribnjak lesketa,
Zeleno ga drevje obdaja.
Veselo pa stara raca vesla,
Za njo pa se rivajo race mlade.
Oči se veselja mladim iskre,
Perutami mašejo vse nad vodo,
Glavice zavijajo, lišpajo se:
Saj videle pač so mlado gospo!

A modra stara raca svari,
Na delo otročad milo zove,
Razlaga življenja modrost in skrb,
Da modro delo z zabavo družje.
Saj vsaka vendar sama že ve:
Življenje je muke in dela polno,
Iskati je treba hranice vse
Od ranega jutra tam v noč še temno.

Ponavljajo race nauke modre,
Z glavicami kimajo, vse že vedo.
Naukom pritrjajo goske mlade:
Vsak dan jih od mamice svoje čujo.
In sliši se račji in gosji krik,
Da ribice male in večje hite,
Da čule bi modrost vsaj za kak mig,
Kako se tu race in goske uče.

Saj težka je za nje življenja modrost:
Nedolžne si plavajo, se vesele,
Na nje pa preži življenja ostrost:
Jih ščipljejo raki in ščuke love.

Komaj pa posveti solnce ljubo,
Veselo ribici srce igra,
Da kar bi skočila si nad vodo,
Ne misli: nevarna je igrlica ta.

A goske in race ribe uče,
Da goske učene in modre so,
Da goska lepše, ko jastreb poje,
Kako pa ribice neme pojo?
Modrosti se čudijo ribice vse,
Hudo pa, hudo ali vsako boli,
Da ribica nema nikdar ne pove,
Kaj glavica njena uči se in ve?

Le žaba ne sluša ni gosek ni rac,
V rogozju na blatu modra čepi,
In briše široki si potni obraz,
Ter žabe krog nje sedeče uči:
Ne slušajte ve modrosti sveta!
Saj veste, kako je ta svet zapeljiv,
A veste: čaplja koj pričaplja,
Pogin pa pripravi žabi genljiv.

Široki se ribnjak lesketa,
Zeleno ga drevje obdaja.
Visoko nad njim se jastreb mota,
Po gosko si švigne: starica je!
In goskice, račice vse le kriče,
Krdelo pa žabje v vodo hiti!
Le ribice bistre se nič ne bojé
Ter gledajo, kaj se na svetu godi?

Iz poezij Fr. Levstika.

Želje.

Ko k mojim ustom bi jenkrat
Ti usta svoja položila,
Poljuba dva ali tri podat',
Ali vzeti dovolila,
Naj bi cesarska króna se
Na glavi mi svetila,
Ne del nerad z glave bi je
Za tako slast plačila!

Izvirnik.

Желіа.

Ko k moim ustom bi jenkrat
Ty usta svoja položila,
Poljuba dva ali tri podat',
Ali vzeti dovolila,
Naj bi cesarska króna se
Na glavi mi svetila,
Ne del nerad z glave bi je
Za tako slast plačila!

Ламурскій.

Желаніе.

O, esli b' ty hot' raz' menja
Vsa vsnyknuv' by poč'lovala,
Tri poč'luja ili dva
Dala il' ot' menja by vzjala:
Hot' glavu carskij by v'neč' by
Mij pokrival' i ukrašal' by,
Ohotno snjal' b' ego tvoij žreč',
Teba že sladko poč'loval' by.

Фр. Целесинъ.

Iz Krčevinskih potočnic.

ELEGIJA.

Много шилости у Бога, — Безъ границъ его любовь!
Нотъаков.

Ni nam vsa nada še proč, le upajmo, dragi rojaki,
Da bo inachi ta svet in na njem drugi ljudjé.
Mnogo trpljenja je nam delila prebritka usoda,
Britko trpljenje naj v slast s časoma se premeni.
Kdo vé, zakaj le nekim ljudem bi bilo trpeti?
Kdo vé, zakaj bi vseh sreč broj bil le nekim ljudem.
Ni bil ljubljeneec Slovan usodi od svoje zibéli;
Mačeha bila mu prej; mačeha mu je sedaj.
Je-li na svetu baš on izvoljen, da vedno bi trpel?
Mora baš zaničevan biti v ponižnosti on?

Morajo li njegovo posest napadati tujci?
Kdo jim je dal to oblast? Kdo jim podelil to moč?
Stresimo — saj je že čas — z ram breme žulečega jarma,
Dosti nas dolgo teži, dosti nam dela nadlog.
Nam bo gotovo v pomoč od Boga brezmejna ljubezen,
Ki jo vsem ljudstvom deli, kar jih na zemlji živi.
Milost njegova porók nam bodi njegove pomoči,
Milosti take Slovan vreden je bore trpin,
Da bo pretresal trepet vsem srca sovražnim nam ljudstvom,
Kakor nam tresel doslej srca pred njimi je strah.

Božidar Flegerič.

Dobre voljice...

Doktoru Mahntu.

Nije šala neizmerna slava,
Širom zemlje što se tebi poje:
Po se svieta tebi pokorava,
Kapelani grozno te se boje!

Svaki fratar znađe ime tvoje,
Dično ime doktorskoga lava!
Seminarci ljute biju boje,
Roblje tvoje, sve za tudja prava!

A ti bane, satrle te mane,
Što te rese više no vrline,
Oj fratarski divni kapetane!

Ti na jadne jauk domovine,
Što pretužne boravi nam dane,
Ti se smiješ, prvi njezin sine!

Prigodni Ciceroni.

Zborom divni velikani,
Ali tvorom još neznani;
Malo vriedi, vendar vriedi:
Tko ih čuje, možda sledi —
Te, što može, i učini,
Da koristi domovini.

Ali...

Hrvat i Slovenac
Jedna krvca, jedan rod —
Ali ka slobodi
Nije njima jedan hod.

S raznih razloga.

Šta će kobcu pjesan slavuljeva?
Šta milošta vuku jaganjčeva?
Šta li oslu čar i miris cvieća?

Al je vendar slavulj kobcu mio,
Mrkom vuku janjac crn i bio,
Oslu cvieće, pjesnikova sreća.

Ljepa ostavšina.

Umro pjesnik velikaš,
Čast i dika, ponos naš;
Kako rodu dobar bio,
Sve je njemu ostavio:
I romanc i baladā
Neizmjeran, divan broj,
Silnu silu lirskih sklada,
O slovodi epski poj;
Vrhu toga četir sina,
Ubio ih Davor-bog:
Dva su Švabe, dva Latina,
Sram ih jeste otca svog.

Dr. A. pl. Budisvoj.

Biserje i alemovi.

Koliko ih ima, koji znadu na izust po koju
krasnu narodnu pjesmu?

Sta bi koja najvolila'?

Pala magla na livadu,
U toj magli tri djevojke.
Jedna drugoj govorila,

Šta bi koja najvolila.

Najstarija govorila:
„Ja bi' blago najvolila“;
A srednja je govorila:

„Ja bi' ruo' najvolila“;
Najmladja je govorila:
„Ja bi draga najvolila —
Ti ćeš blago potrošiti,

Ti češ ruo poderati,
Ja ću s dragim živovati.*

Riba i djevojka.

Djevojka sjedi kraj mora
Pak sama sebi govori:
„Ah, mili Bože i dragi!
Ima l' što šire od mora?
Ima l' što duže od polja?
Ima l' što brže od konja?
Ima l' što sladje od meda?
Ima l' što draže od brata?“

Govori riba iz vode:
„Djevojko luda budalo!
Šire je nebo od mora,
Duže je more od polja,
Brže su. oči od konja,
Sladji je cjelov od meda,
Draži je dragi od brata.“*

Postelju sam namjestila.

Postelju sam namjestila,*
U nju leći neću.¹⁰
Ako li bih ja i¹¹ legla,
Pozvati te neću.

Ako li te i pozovem,
Pokriti te neću.

Ako li te i pokrijem,
Ogrlit te neću.

Ako li te i ogrlim,
Poljubit te neću.

Ako li te i poljubim,
Ugriziti te neću.

Ako li te i ugriznem,
Zaboliti te neće.

Ako li te i zaboli,
Umrijet mi nećeš.

Ča¹² je Mare letni dan delala?

Majka Maru preko mora zvala:
„Jesi l' Mare, te rube oprala?“
„Nisam, majko, neg¹³ stoprv¹⁴ počela.“

„Ča si, Mare, letni dan delala?“
„Pri moru sam ružice trgala,
Puna njedra i puna rukavca.“

* volim = ich will lieber, najvolim = ich will am liebsten.
— * bi - bih. * v. op. 2. — * ruo — ruho — v. u zadnjem broju
op. 12. snb „Kraljević Marko i orao“ — v. op. 3. — * Prspd.:
Najstarija govorila: „Ja bih prsten najvolila“; A srednja je govo-
rila: „Ja bih pojas najvolila“; A najmladja govorila: „Ja bih Janka
najvolila. — Prsten će se razgovati, Pojas će se razderati, A Janka
će meni biti, Janka biti čak do vieka“ — * ima = je (es gibt).
— * ima l' — izg.: imal — * Prspd.: „Bre, ne luduj, tico sevdeljio!
sire nebo od mora sinjega, Brže oči od konja viteza, Draži dragi

od brata jedina“. * U varijantu glasi prva kitica: „Spravila sam
večericu, Večericu neću“. Onda je „Postelju sam namjestila, U nju
leći neću“ druga kitica. — Mjesto „Postelju sam namjestila“ pjeva
se takodjer: „Prostrla sam postelju“. — ¹⁰ Kiticama se pripjeva:
„Kato, zlato, u nju leći neću“, „Kato, zlato, pozvati te neću“,
„Kato, zlato, pokriti te neću“, itd. — ¹¹ ako bi i = će tudi. —
¹² ča = što. — ¹³ neg — nego — ampak, temveč. — ¹⁴ stoprv
= še le. —

Priredio Dr. Trnoplesar.

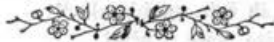
Majmun.

Na gospodskom trgu u malenom gradiću sve vrvi
od svijeta. Bit će se dogodilo nešto važna — epohalna.
Što je? Zaustavio se tamo Taljan sa majmunom. Liepi
majmun — okretno zvijere. Na glavu nakrivio „chepi“,
iz crvenih gaćica viri mu dugi rep, a dlakavo mu tjelo
pokrio crveni frak sa zlatnim pucima od mjedi. Ulovio
ponosno šapom drvenu sabljicu — pozdravlja kapicom
svjetinu, puca ko vojnik, al najviše se ljudi čude, gdje

se on na gospodarev mig digne i ustrmi ko „baka“
pred gospodinom „kapralom“. Čemu se taj svijet čudi?...

... Da zaviri u stanovitu evropsku sabornicu,
vidjeo bi taj svijet, kako se tamo na višji mig digne i
ustrmi čitava legija baš kulturnih i umnih ljudi. A taj
na noge vrijedi nešto više od majmunovog dizanja, njim
se kroji sreća čitavom jednom narodu po slobodnoj volji
i razumu tih dresiranih majmuna!

R. Katalinić-Jeretov.

Iz Fetove*) muze.

ВОРОТЬ.*

Спать пора,¹ свѣча сгорѣла;
Да и ты, моя краса,²
Голова отяжелѣла,
Кудри лѣзутъ на глаза.⁴
Стань вотъ тутъ передъ иконой,⁵
Я постелю стану⁶ спать.
Не слышишь⁷ же класть поклоны,⁸
Богородицу читать.⁹
Видишь, глазки-то бѣдняжки¹⁰
Такъ и просятся уснуть,

Только вороть у рубашки¹¹
Надо¹² прежде разстегнуть.
„Отчего¹³ же, няня, надо?“
Надо, другъ мой, чтобъ тобой,
Не сводя святого взгляда,
Любовался¹⁵ ангель твой.
Твой хранитель, ангель Божій,
Прилетаетъ по ночамъ,
Какъ и ты, дитя, пригожий,¹⁶
Только¹⁷ крылья¹⁸ по плечамъ.
Какъ твою онъ видитъ душку,

Воротъ вскрыть и тихъ твой сонъ:
Тихо справа на подушку,¹⁹
Улыбаясь,²¹ сидеть онъ.
А²² закрыта душка, спрячетъ²³
Душку воротъ, смутны²⁴ сны:
Ангель взглянуть и заплачетъ,
Сидеть съ лѣвой стороны,
Надъ тобой, Господня сила!
Дай, я воротъ распушу.
Ужъ подушку я крестила²⁵ —
И тебя перекрещу . . .

*) Glej št. 1. „Slov. Sv.“ 1893.

¹ воротики, vrat = vratnik (koler). ² время, čas. ³ красота, lepota. ⁴ очи. ⁵ Podoba božja v omarici s steklenimi dverci, v kotu prirejena, pred njo večna luč (lampica) tli. ⁶ начну. ⁷ hiti. ⁸ кланяться. становиться, на колѣни, покланяться. ⁹ молити „Češeno Marijo“. ¹⁰ sirotke, sirotice (oči). ¹¹ srajčka, srajčica. ¹² je treba (= надобно, potrebno). ¹³ zakaj (že = neki, pa, pač — kaže nevoljo). ¹⁴ нянька,

varuhinja, prav za prav pa slovenski otroci te premile domače šarže ne znajo; i tukaj ta zanimivi tip domače prisluže gine in gine, ... ¹⁵ radovati se nad. ¹⁶ lep, fleten (пригодный, brauchbar). ¹⁷ le, samo. ¹⁸ perute. ¹⁹ если, когда, će, ko. ²⁰ blazinka, ozglavjice. ²¹ smehljati se. ²² Sledeći stavki so uslovni do: ²³ skriti. ²⁴ moten, težak (strašne sanje). ²⁵ križati, prekrizati, a dalje bo prekrizati.

„Здѣсь и вся поэзія, и вся правда того, теперь уже изчезнувшего быта; здѣсь весь бытъ и всѣ основы быта старой деревни.⁴ Какъ-будто и эту дѣтскую съ божницей,⁶ откуда, освѣщенные мерцающей лампадой, глядятъ темные лыки⁷ святыхъ съ иконъ, переходящихъ изъ рода въ родъ, няню,⁸ такую точно,⁹ какая спасла¹⁰ для Россіи Пушкина, и ребенка,¹¹ окруженного этой атмосферой тишины, спокойствія, тихого и теплаго религіознаго чувства, ребенка, растущаго среди природы, среди просто-

¹ resnica, istina. ² sedaj. ³ izginiti. ⁴ te besede po slovenski ni možno izraziti, ker Slovenci si brez lastne skušnje ne morejo misliti i predočiti tega, kar je Rusu деревня njegova. To ni nemški Dorf, tudi ni slovenska vas (ves), pač pa je nekaj takega, kar čuti marsikateri ubogi slovenski šolarček v nemškutarski šoli in v nem-

душнаго быта, среди простодушнаго народа, чтобы когда нибудь съ любовью изобразить и эту природу, и этотъ народъ во всей ихъ поэзіи и правды . . .“ Литер. - крит. очерки Ю. Елагина. Русск. Бѣст. Май 1893.

Moj additamentum pa naj bode: „Ko bi v teku vekov od ruskega naroda ne ohranilo se ni jedne betvice pomimo (razun) zgorej navedene pesmice, ruski narod bi vendar le ostal, kar je: *narod veliki, daroviti, brezsmrtni* . . .“

škutarskem mestu, če britko joče in stoče pred počitnicami: „Kedaj me neki pusté domov, domov na pečko, v štibelček . . . ?!“ ⁵ otročja soba. ⁶ omarica z raznimi podobami božjimi. ⁷ Podoba. ⁸ glej zgorej št. 14. ⁹ ravno. ¹⁰ rešiti. ¹¹ otrok.

Božidar Ivorčev.

Bratovska ljubezen.

SANJE.

Kdo se ne spominja iz svojih prvih šolskih let po vseh knjigah tiskane povesti: „Bratovska ljubezen?“ Kdo se ni čudil sinoma Albrehta I. in njune medsebojne ljubezni?

Nekaj sličnega sanjalo se mi je nočoj. Prikazal mi se je v sanjah sodnik-mož resen in strog. Pred njim sta stala dva moža različne visokosti. Sodnik piše in piše, naposled privzdigne vendar glavo in gleda sedaj jednega, sedaj drugega s prodirajočim pogledom. Ker mu oba gledata naravnost in neustrašeno v oči, vpraša: „Kakó, da sta dva tukaj? Zatožen je samo jeden, da je bil pri slavnosti Slavjanskega blagotvorniteljnega občestva v Petrogradu, kateri izmed vaju je ta?“

„Jaz!“, odgovorita jednoglasno oba.

Začuden ju gleda sodnik in začudeno gleda viši mož manjšega, na kar reče visoki mož: „Torej tudi Vi, mislil sem, da sem bil sam.“

Sodnik: „Kdo izmed vaju je govoril one veleizdajske besede?“

Manjši mož: „To niso veleizdajske besede, to je samo pozdrav brata bratu (kateri ostane brat, in če je razkolnik desetkrat), simpatija je to do bratov, ki govoré nam slični jezik; to je pozdrav, kakor pozdravlja pošten avstrijski Italijan svoje brate na poluotoku, kakor

pozdravlja pošten Nemec svoje sorodne brate tam gori v Germaniji.“

Torej, Vi ste Anton Jakič, ki se je drznil — —“

„Ne, to sem jaz, gospod sodnik“, pravi viši mož prepričevalno.

„In kdo ste Vi?“, vpraša sodnik manjšega moža.

„Jaz sem oni, katerega tožijo, da je govoril pri Slavjanskem blagotvorniteljnem društvu veleizdajske besede.“

„Prosim, to sem jaz.“

„Ne, to sem jaz . . .“

Vzbudim se, solnce mi je uže prisijalo v sobo. Zaprem zopet oči, da bi mi sanje ne izginile iz spomina, da bi se mi še jedenkrat pokazala plemenita moža.

Istega dne dobim „Rimskega Katolika“, kjer dr. Mahnič, ne da bi ga kdo vprašal potem, ovaja z razprto tiskanimi besedami brata svojega Antona Jakiča radi pozdrava bratom Rusom ob priliki, ko je praznovalo Slavjansko blagotvorniteljno občestvo svojo petindvajsetletnico.

Ovaduštvo pa je lastnost in sicer tako grda, da se ne more oprostiti niti tako nizki stvari, kakoršna je ženska!

Sanje moje pa so bile, žal, le slepilne sanje.

a+b.

H Ř Í Č H.¹

Napsal Jar. Vrhlický.

V železničním kupé II. třídy² seděla proti sobě dvě děvčata.³ Jela⁴ patrně — dle černých kožených map s obligátním zlatým „Musik“ pohozených⁵ na vedlejších⁷ sedadle — ze školy nebo z ústavu⁸ někam blízko za Prahu k rodičům¹⁰ na letním bytě¹¹ meškajícím.¹²

Hezke¹³ děti, tak mezi dvanácti a patnácti lety. Starší, na pohled vážnější¹⁴ černovláská sympatického ovalu, seděla klidně¹⁵ na svém sedadle; mladší, koketní blondýnka tupého¹⁶ nosíku¹⁷ a šelmovských¹⁸ očí vrtěla se neustále¹⁹ šukajíc²⁰ hned²¹ něco v příruční²² cestovní²³

kabelce,²⁴ hned na sit'ce²⁵ nad jich glavami, kde odpočivaly jejich parasoly. Posud²⁶ dívky nepromluvíly.²⁷ Starší prohlížela²⁸ s klidem²⁹ Madon z rámů³⁰ svých vyhlížejících³¹ vřkolní, ³² jistě³³ stokrát procestovanou³⁴ ne právě³⁵ malebnou³⁶ krajinu, mladší byla cele zaujata³⁷ svým šukáním.³⁸ Konečně vytáhla³⁹ z kabelky dva pomeranče a s usmívavým⁴⁰ posunkem⁴¹ nabízela⁴² jeden své družce. Tato odmítla vážným posunem. To mladší nezarmoutilo.⁴³ Položila si jeden pomeranč do klína⁴⁴ a naloupala druhý! Odhrnula bílými prstíky plátek⁴⁵ křry⁴⁶ a pohroužila⁴⁷ řadu⁴⁸ perlových⁴⁹ zoubků do krvavého masa. Brzy se však⁵⁰ její posud⁵¹ úsměvný obličej⁵² zakabonil⁵³ a současně⁵⁴ bleskurychle⁵⁵ letěl nakousnutý pomeranč otevřeným⁵⁶ oknem. Dívka sáhla po druhém. Byla však již patrně rozmrzela⁵⁷ prvním nezdarem,⁵⁸ druhý pomeranč v půli roztržen brzy následoval⁵⁹ svého prvního souduha.⁶⁰

„Ale, Louiso, co⁶¹ to děláš⁶², ozvala se příjemným⁶³ altem černovláška, takhle vyhazovat⁶⁴ pomeranče, to je přece⁶⁵ opravdu hříšné!“

¹ Hřích = greh — ² třída = razred — ³ děvče = dekle — ⁴ jeti = peljati se — ⁵ patrně (adverb.) = razvidno — jela patrně — dle = peljali ste se, kakor se je razvidelo — iz . . . — ⁶ pohoditi = vreči — ⁷ vedlejší, adj. od vedle = poleg — ⁸ nebo = ali — ⁹ ústav = zavod — ¹⁰ rodiče = roditelji — ¹¹ byt = stanovanje — ¹² meškati = muditi se — ¹³ hezký = lep — ¹⁴ vážný = resnolen — ¹⁵ klidný = miren — ¹⁶ tupý = top — ¹⁷ nosík = nosek — ¹⁸ šelmovský = vragolast, nepoređen — ¹⁹ neprestano — ²⁰ šukati = iskati — ²¹ hned = hned = sodaj — sedaj — ²² příruční = priročen — ²³ cestovní = póten — ²⁴ kabelka = torbica — ²⁵ sítko = mreža — ²⁶ posud = doslej — ²⁷ mluvit = govoriti — ²⁸ prohlížeti = pregledovati — ²⁹ klid = mir — ³⁰ rám = okvir — ³¹ vyhlížeti = izgledati — ³² vřkolní, adj. od vřkol = okrog; vřkolní krajina = okolica — ³³ jistě = gotovo — ³⁴ cestovati = potovati — ³⁵ ne právě = ne ravno, baš — ³⁶ malebný = slikovit — ³⁷ zaujat = zabavljen — ³⁸ šukání gl. 20 — ³⁹ vytáhnouti = potegniti — ⁴⁰ usmívavý = smehljajoč se — ⁴¹ posuněk = pogled — ⁴² nabízeti = ponujati — ⁴³ zarmoutiti = žaliti, žalostiti — ⁴⁴ klín = krilo — ⁴⁵ plátek

„Eh, co, první byl nahořklý⁶⁶ a druhý se špatně⁶⁷ loupal, kdo by se s tím zlobil⁶⁸, a co bylo hříšného na tom? Tý přece nevěříš snad⁶⁹, že jest nějaký hřích — dělat přece smím všechno, co chci⁷⁰, pokud⁷¹ smím a mohu. A to také⁷² budu⁷³ dělat“, dodala s energickým přízvukem.⁷⁴

V tom zapískl vlak. Děvčata byla na své stanici.⁷⁵ Sebrala rychle⁷⁶ parasoly a mapy a zmizela⁷⁷ se stupátkem⁷⁸ jak sen.

Vida⁷⁹, pomyslíl jsem schoulen⁸⁰ v koutě sousedního, pouze⁸¹ poloviční příčkou⁸² přepaženého⁸³ coupé, to děvče nevěří v hřích, bude dělat vždy⁸⁴, co bude chtít, — pokud bude smět a moci.

Jaká⁸⁵ to utěšená morálka! Jaká vyhlídka⁸⁶ do budoucnosti!

Dnes ještě⁸⁷ trhá pomeranče, za pár let bude trhat srdce sentimentalních mladíkův a ještě za pár let existenci a blaho⁸⁸ rodiny. A bude to dělat klidně, pokud bude moci — dělat se to smí, neboť⁸⁹ na to není náhodou⁹⁰ paragraf⁹¹.

košček — ⁴⁶ kůra = lupina — ⁴⁷ pohroužiti = pogrezniti — ⁴⁸ řada = vrsta — ⁴⁹ perlový = biserní — ⁵⁰ však = pa — ⁵¹ posud gl. 26 — ⁵² obličej = obraz — ⁵³ zakaboniti = zatemniti — ⁵⁴ současně = sodobno — ⁵⁵ bleskurychle = hitro kakor blisk — ⁵⁶ otevřený = odprt — ⁵⁷ rozmrzely = čemeren — ⁵⁸ nezdar = nevspeh — ⁵⁹ následovati = slediti — ⁶⁰ soudruh = tovariš — ⁶¹ co = kaj ali kar (rel.) — ⁶² příjemný = prijazen — ⁶³ vyhazovati = vun metati — ⁶⁴ přece = vendar — ⁶⁵ nahořklý = grenki — ⁶⁶ špatně = slabo — ⁶⁷ zlobiti se = jeziti se — ⁶⁸ snad = menda — ⁶⁹ že = da — ⁷⁰ chci = hočem — ⁷¹ pokud = dokler smém in morem — ⁷² také = tudi — ⁷³ budu = bočem — ⁷⁴ přízvuk = naglas. — ⁷⁵ stanice = postaja — ⁷⁶ rychle = hitro — ⁷⁷ zmizeti = izginiti — ⁷⁸ stupátko = podnožje — ⁷⁹ vida = glej — ⁸⁰ schoulen = stisnen (shuljen) — ⁸¹ pouze = samo — ⁸² příčka = ločilna stena, pregraja — ⁸³ přepažený = pregrajen — ⁸⁴ vždy = vselej — ⁸⁵ jaký = kakšen — ⁸⁶ vyhlídka = pogled — ⁸⁷ jst. = še — ⁸⁸ blaho = blagor, sreča — ⁸⁹ rodina = rodbina, družina — ⁹⁰ nebo = kajti — ⁹¹ náhodou = slučajno.

Předěl F. S.

Nekaj o ruski ženski omiki.

Vážnost ženske omike priznava se už davno tudi v Rusiji. Ta omika napreduje stalno, ter je dosegla znamenitih vspehov. Sme se pa reči, da tu delujejo vsi sloji v lepem soglasju.*) Trije uradi upravljajo ženske šolske zavode in šole v obče: urad ustanov carice Marije, duhovni urad ter ministerstvo narodnega просвещения. Najvažneje uredbe carice Marije so razni, odlično ustrojeni internati. Odgojenke dobijo tu lepo omiko, da po tem v življenju nastopajo kot zares omikane ženske, ali pa služijo kot učiteljice. Ti zavodi so pod

Primerjaj tudi v 13. št. „Sl. Sveta“ 1893 poročilo: „Petrograjske srednje in više ženske šole itd.“ Op. ur.

posebnim pokroviteljstvom sedanje carice. Visokostojče gospé jih vodijo, in visoki uradniki so člani „opekunskega“ (oskrbniškega) sveta, ki upravlja vse. Druga vrsta zavodov tega urada so ženske gimnazije, kjer se učé po tri leta bodoče učiteljice, potem ko so preje už 7 let hodile v svoje ženske gimnazije. Omenjeni 3letni tečaj ima tri oddelke: oddelek ruskega jezika in literature, oddelek tujih jezikov in oddelek matematičnih znanostij. Učenka, zvršivša ta tečaj, dobiva svedoštvo, po katerem sme učiti omenjene predmete v 4 nižih razredih gimnazij, a inostrane jezike v vseh razredih ženskih gimnazij in progimnazij.

Med ženske šole duhovnega urada je treba šteti „ženska eparhijalna učilišča“. V njih je bilo lani do 13 tisoč učenk, ki so hčere duhovnikov in služočih pri cerkvah v obče ter se tu pripravljajo za ljudske učiteljice. Taka učiteljica služi včasih v kakem „gluhem“ selu za 12 r. na mesec in s prostim stanovanjem, tako, da res le ljubezen do stvari omogočuje toliko požrtvovanje.

„Ministerstvo nar. prosvetščenijsa“ imelo je 1891. l. 342 učilnic z 62.529 učenkami. Zastopane so tu vse vrste ženskih učilnic od najnižih do — vseučiliščnih ženskih tečajev. Ti najvišji tečaji imajo posebno zgodovino. L. 1869. dovolilo je to ministerstvo celo vrsto javnih predavanj o zgodovini, filologiji (jezikoslovju) in prirodnih znanostih. Od učenk niso zahtevali posebnega predbežnega znanja. L. 1872. odprl je profesor mosk. vseučilišča Gerje (Gerrieux?) svoje više dekliske tečaje, na katerih se je posebno poučeval ruski jezik, r. literatura in r. zgodovina. Najvišim ukazom 1876. l. dovoljena je bila osnova višjih ženskih tečajev za razne predmete v nekih vseučiliščnih mestih, in leta 1876. in 1877. bili so ustanovljeni taki tečaji v Petrogradu, Kazani in Kijevu. Tečaji v Petrogradu, Kijevu in tečaji prof. Gerje bili so 4letni, a v Kazani 2letni. Vsi ti zavodi so bili privatni, ter jih je nadzoroval tečajem akademičnega leta posebni „pedagogičski sovět“. Občnih pravil niso imeli ti zavodi. Še le l. 1879. začeli so pripravljati občna pravila za više ženske tečaje, ali jih niso sestavili, ker je l. 1880. odstopil grof Dm. Tolstoj. L. 1884. sestavljeno je bilo po „najvišem povelju“ poverjenstvo, da izdela najboljšo osnovo za višjo žensko omiko. A vsprejem novih slušateljic je bil prepovedan tako, da jih 2 leti niso vsprejemali. Še le meseca junija 1889. odobrili so predloge omenjenega poverjenstva in v septembru istega l. začeli so vsprejemati slušateljice na Petrograjske više ženske tečaje na novih osnovah. Delé se ti tečaji na 4 leta in imajo 2 oddela: zgodovinsko-filologični in matematični. V zgodovinskem-filologičnem oddelu čitajo se predmeti: veronauk, psihologija, logika, zgodovina filozofije, ruski jezik, zgodovina stare in nove ruske literature, „teorija slovesnosti“ (poetika), slovanški jeziki in literature, občna literatura, ruska zgodovina, zgodovina slovanskih narodnostij, stara zgodovina, zgodovina srednjega veka, nova zgodovina, zgodovina umetnosti, latinski jezik in literatura, V matematičnem pa se čitajo: veronauk, obči tečaj matematike, analitična geometrija, algebrajska analiza, differencijalno in integralno računanje, astronomija, fizika, organska in neorganska kemija, fiziška geografija, analitična mehanika.

Vidimo torej, da so programi teh tečajev obširni. Soglasno pa trdé, da to ne škodi vspehom. L. 1891. bilo je na teh tečajih 385 slušateljic in sicer v zgodovinsko-filologičnem oddelu 298, a v matematičnem 87.

Lehko je umevno, da slušateljice rajše pohajajo prvi oddel, če tudi so matematične razprave jako zanimive in obdelujejo tudi najbolj abstraktne zadače. Zanimivo je, da predavajo v tem zavodu tri ženske, in sicer vse matematiko v širjem smislu: gospa Šif prepodaja matematiko, g.a Srdobinska fiziko, g.a dr.a Bogdanovska kemijo. Pravijo, da v zgodovinsko-filologičnem oddelu zanima slušateljice posebno filozofija in ruska zgodovina, in dotične njih razprave odgovarjajo zahtevam stroge znanosti in kažejo obširno znanje dotičnih izvorov in literatur. Neke slušateljice dobro znajo ta ali drugi slovanski jezik ter so n. pr. dobro prevajale bolgarske ali srbske narodne pesme.

Za te tečaje dajeta svoje prispevke ministerstvo nar. prosvetščenijsa in mestni zastop, ali samo 6000 r. na leto, potrebujejo pa vsaj 60.000 r. vsako leto. Okolo 54.000 r. dobivajo od šolnine, ki pa ni velika in od dobrovoljnih doneskov občinstva. Ti dobrovoljni prispevki so jako raznovrstni: graditelj npr. ni zahteval plače, da je sezidal hišo za te tečaje, a tečajem dveh let, ko je vsprejem v tečaje bil obustavljen, čitala je večina profesorjev brezplačno.

Viši medicinski tečaji bili so osnovani leta 1872. Čudno je, da jih je zasnovalo vojno ministerstvo pri svojih vojaških bolnicah, to pa za to, da bi dobilo ženske zdravnike in milosrdne sestre za postrežbo ranjenecem. Obžalujejo pa, da so ti tečaji bili zaprti l. 1888., najbolj radi tega, ker ni bilo denarjev za nje. Za to pa so bili povečani tečaji na Petrograjski porodnišnici. Prvi ženski zdravnici bili ste gospe Suslova in Kašvarova.

To je kratka črtica ruske ženske više obuke.

O ruskih ženskih govorilo in pisalo se je uže mnogo. Hvalijo jih, pa tudi svareči glasovi so se čuli, in sicer najbolj v dobi 60letih let, ko je osvobojenje v obče in zapadni vpliv spravil na površje tudi žensko emancipacijo. Ne dá se tajiti, da so tedaj marsikateré ženske svojo zadačo razumele krivo, posebno one, ki so se pustile v politične agitacije in v oni socijalni radikalizem, kateri je propovedoval znani Černyševskij, ki je tudi zakonsko zvezo napadal ter v literaturni kritiki boril se proti idejalizmu za površno razumljeni utilitarizem. Na srečo se je rusko ženstvo v svoji celini otreslo nezdravih teženj in pojmov ter iskreno želi plodotvornega dela na korist narodu in državi. Vé pa, da ona prejšnja težnja, da bode ženska po svojem razvitju in položaju jednaka moškemu, ne odgovarja sami prirodi ženske. Sedaj vidijo bolje in bolje, da imata možki in ženska na vsakem polju dela dovolj, in znanost ruske ženske ne odvraca od domačega ognjišča, ne ruši več rodbinskega življenja. Saj se dogaja večkrat, da se ženi profesor s profesorico itd., a rodbinsko življenje se jači in krepi, saj je bilo in je, hvala Bogu, še sedaj, to smemo trditi, vzor celega ruskega naroda in velika

njegova moč. Ako pa omikana žena ume duševno življenje svojega moža, ako ume kulturne zadače svojega naroda in jih po svoje vrši z ljubečo dušo, izpolnjuje

svojo zadačo gotovo lepo, in dela za ono harmonično razvitje obeh spolov, ki je bil in je iskal najboljih gotovo tudi pri nas.

Dr. Fr. Celestin.

D O P I S I.

V *Kumenu* na Štírskem, 4. sept.

(Slepota „nemške“ inteligencije, in nekateri slovenski zaslepljeni „razumniki“.) V požidjenih nemških glasilih se nahajajo neredkokrat nasprotujoči si članki v jedni in isti številki in večkrat celó na jedni in isti strani, takó da se more le čuditi človek pri trohici zdrave pameti, kakó je vendar možno, naši „misleči“ nemški inteligenciji požirati take podlosti kot „neovergljivo“ resnico. Takó se n. pr. nahajata v Graški „Tagespošti“ od 4. julija t. l. št. 182. na prvi strani dva članka, ki po smislu odločno nasprotujeta drug drugemu. Prvi članek udriha po voditelju koroških Slovencev in njegovem organu („Miru“) ter ga nazivlje „hujskača nasproti šoli in učiteljem“; v tem ko z drugim podobnim člankom proslavlja in obžaluje ravno takega narodnega voditelja erdeljskih Nemcev (Sasov), umršega evangeliškega škofa Georgija Daniela Teutscha, ki je bojda bil glavni voditelj erdeljskih Nemcev, kateri trpijo krivico od strani Madjarov, če tudi nikakor ne v taki meri kakor koroški Slovenci od strani Nemcev. Hvali ga posebno še zato, da je spisal: „Zgodovino erdeljskih Sasov za saški narod“, s katero je bojda „znal spodbosti saški narod k največi narodni delavnosti“.

No, ko bi se predrznil voditelj koroških Slovencev spisati za poslednje jednako zgodovino, šteli bi mu to naši lažiliberalci uže za velik greh in ga obdolžili veleizdajstva. Ko bi bila naša nemška inteligencija, čitačjoča lažiliberalne časnike, v resnici „prosvetljena“ in „misleča“, morala bi pri čitanju takih neopravičenih nasprotujočih si člankov vsaj vprašati: nimajo li slovenski cerkveni dostojanstveniki ravno tako pravo in dolžnost, poučevati in braniti svoje rojake nasproti tujim navalom, kakor je imel imenovani voditelj erdeljskih Nemcev nasproti Madjarom? in ali se ne godi morda koroškim Slovincem večja krivica od strani Nemcev, nego erdeljskim Nemcem od strani Madjarov? Dobro prevdarivši navedene točke morala bi priti do preverjenja, da pravi hujskači so jedino le požidjeni lažiliberalci, kojih glasila nemška inteligencija čita toliko hlastno in nepremišljeno.

Člankar Graške „Tagespošte“ je podal v navedenem članku tudi odlomek članka iz Celovškega „Mira“, ki se takó glasi: „Po postavi se ne sme nikdar siliti, da bi se tujega jezika učil. Kjer so torej med Slovenci nemške šole, bi vsak oče lahko rekel: Mojega otroka ne smete siliti, da bi se moral učiti tujega jezika, in ga ne dam v šolo. Ko bi jih v jedni fari deset ali dvajset tako govorilo, kaj bi jim mogli potem storiti? Po postavi čisto nič; morale bi se jim osnovati slovenske šole. Tako bi Slovenci dosegli lahko vse svoje pravice, ko bi vstrajno postopali“. K temu pa pristavlja nemški list: „Hujskanje podleje tirati (Die Hetze frechen treiben), je nemožno“. Na srečo je večina naših slovenskih kmetov uže prerazumna, da bi jih mogle zavesti nelepe take zvijače.

Če je voditelj koroških Slovencev zares podal v „Miru“ navedeni članek, potem on ni storil nič drugega nego svojo dolžnost, da je namreč pokazal svojim rojakom prava, katera jim grede po zakonu ali postavi; vsaj je to delal tudi voditelj erdeljskih Sasov nasproti Madjarom še v nekoliko večji meri, kakor trdi sama „Tagespost“ na isti strani, ter proslavlja zato zadnjega, v tem ko tako nesramno psuje prvega, ki pa ima vendar ravno take zasluge kot zadnji.

K poslednjim besedam „Tagespost“ treba je še opomniti, da so nekateri „prerazumni“ slovenski kmetje od strani lažiliberalcev v resnici zaslepljeni, da imajo le „pravico“ v šoli nemški učiti se, to jim je vse; ali se pa tudi kaj naučijo ali ne, zato se niti ne zmenijo. Oni so „preverjeni“, da je vsa sreča slovenskega kmeta zavisna jedino od nemške šole, ter da je ljudska šola namenjena jedino zato, da bi se slovenski otroci naučili nemški, in da „z nemščino se pride po celem svetu“, in kdor zna nemški, ta „vé in zna vse“. To je vsa modrost teh, katere imenuje „Tagespost“ slovenske „razumnike“ (nemškutarje).

Taki slovenski „razumniki“ pa bi si morali gledé na vse to postaviti naslednja vprašanja: 1. Ali je nemščina slovenskemu kmetu v resnici neizogibno potrebna in koristna? 2. Ali se nauči slovenski otrok v šoli toliko nemški, kolikor zanemari in zamudi vsled tega svoj slovenski jezik ter računanje, krščanski nauk in druge važne predmete, za koje je osnovna ali ljudska šola po pravici namenjena? 3. Ali ne daje nemška šola med Slovenci pravico nemškemu tujcu nad slovenskim domačinom? 4. Ali je slovenskemu kmetu na korist, da se zateka vsako leto na tisoče slovenske mladine k „Nemcem“, samo zaradi tega, da bi se izvežbali v nemščini, katere so se v šoli naučili le klatiti nekoliko? Ko bi imenovani slovenski „razumniki“ zaresno premislili navedene točke, morali bi priti do naslednjega prepričanja: 1. da nemška šola slovenskemu kmetu ni le nepotrebna, temveč v mnogem pogledu celó škodljiva. 2. da se slovenski otroci v nemški šoli ne le nič ne naučijo nemški, temveč zamudijo in zanemarijo pri tem svojo slovenščino in vse druge predmete, koje je vsakemu človeku neobhodno znati potreba, in za katere je določena začetna šola. 3. nemška šola pri Slovencih daje pravo nemškemu jeziku nad slovenskim, a to pravo nemškega jezika daje tudi pravo nemškemu tujcu nad slovenskim domačinom, v uradu in v vsem javnem življenju. 4. Da se zateka leto za letom na tisoče slovenske odrasle mladine k „Nemcem“ tlako delat, samo zato, „da bi se naučili nemški“; tudi to je krivo tisto veliko in prazno hrepenenje po nemščini, ki se je otroci v šoli niso mogli naučiti toliko, kolikor bi bilo „treba“, ter so se naučili le nemščino ljubiti, svojo slovenščino pa zaničevati itd. Da mora iti slovenskemu kmetu vsled nedostatnih delavnih močij gospodarstvo rakovo pot, to se razume samo po sebi; in da mora slovenski kmet

vrlu tega še gojiti mlade ljudi, ki grejo služiti k „nemški“ gospodi v mesto in trge, in je primoran rediti stare izrabljene, ki so se že dovolj „naučili“ nemški, in da so jih „Nemci“ uže kot stare izrabljene, in mnogokrat tudi v vsem izkažene ljudi potisnili nazaj na slovensko slovenskemu kmetu na žlico itd., je iz tega tudi razvidno.

Take „koristi“ nam torej donša nemška šola, v kateri učitelji slovensko deco pri najboljši volji niso mogli naučiti toliko nemški, da bi jim ne bilo treba potem hoditi še „na nemško“.

S tem pa ne trdimo, da se nekaterim Slovencem ni treba učiti kakega tujega jezika; toda ljudska šola ni namenjena in tudi nikakor ne more podati otroku znanja kakega tujega jezika; ona je le namenjena in zadoščuje jedva (komaj) zato, da se otroci v njej izvežbajo v književnosti materinega jeika ter neobhodno potrebnega računanja in še drugih važnih predmetov, katere otrok v šoli pri uku tujega jezika navadno zamudi in zanemari vse. Kdor se je v šoli v književnosti svojega materinega jezika naučil dobro, ta se potem na podstavi tega, zunaj šole zasebno lahko nauči vsakega tujega jezika, katerega ravno potrebuje, torej ne samo

nemškega; samo naj si kupi slovnico dotičnega jezika ki je urejena za samouke, in kmalo se polasti tujega jezika v mnogo večji meri, nego bi se mu to posrečilo v ljudski šoli, in ne bode mu potem treba hoditi med tujce. Toda tujega jezika se pameten človek poslužuje le tam, kjer mu poslednji more v resnici kaj koristiti, tam, kjer s svojim jezikom nikakor ne more izhajati; povsod drugod pa daje svoji materinščini prvo mesto, in se nikdar ne ponaša s tujo suknjo, kakor to delajo, žal, slovenski nemčurji iz gole neumnosti in baharije. Kdor pa veruje, da je možno prodreti samo z nemščino „skoz celi svet“, kakor nam to propovedujejo požidjeni nemški preroki, ta naj se vpraša: Čemu se neki Nemci učijo zasebno in v viših šolah tujih jezikov, kateri jim gotovo niso priljubljeni? Vidi se torej, da je vse to le prazna vera in neumnost, s katero nas sleparijo nemškožidovski lažiliberalci.

Ta preprosto napisani članek ni namenjen slovenski izobraženosti, temveč, podaje ga pisec v zaresno premišljevanje slovenskim zasljepljenecem, katere člankar Graške „Tagespošte“ nazivlje slovenske „razumnike“ ter jih s tem le slepi.

Z

L I S T E K.

Iz črnogorskih spominov.

Dober vtis takoj napravijo na potnika odnošaji med kneževim domom in Črnogorci. Vse je nekako patrijarhalčno, oziroma idilično. To si mogel opazovati tudi ob Obodski proslavi, in pred mojimi očmi se je pripetilo mnogo slučajev, ki dokazujejo prijetne in ljubeznjive razmere med Gospodarjem in podaniki.

Prestolonaslednika Danila, čilega mladeniča, si videl često na glavni cesti razgovarjati se z raznimi Črnogorci. Ko je povabil še pred slavnostjo mnogoštevilni odbor na večerjo pred glavnim hotelom Cetinjskim, čakal je isti odbor prestolonaslednika, a ko je ta došel, in ni bilo še obeda na mizah, kar zakliče knez Danilo med odbor: „Pojdimo nekoliko šetat“, in vsi so vstali, ga obkolili pa šli z njim na čelu in v pogovoru sprehajati se po ulici. Jednako so pozneje s kratkimi, preprostimi zdravicami napivali njemu in drugim. Ni se kazalo, da bi se tresli z glasom ali kakor si bodi bali, kar naravnost so vstajali pa izrekli, kar so mislili.

Ko so jednega večera mladeniči dolgo prepevali blizu dvora, stopi knez pred nje, da jih ustavi z besedami: „Za noč je dovolj; mladeniči, ščitite, varujte si grla“. In vse se je potem razšlo. V dan glavne slavnosti na Cetinju je bila pa proti večeru dirka najprej s konji, potem pa bosonogih mladeničev. Poslednja dirka je bila za me nova, in radoveden sem bil, kako se bode vršila. Bila je velika ravan, daleč zad so posedali preprosti kmečki mladeniči, bolj spredej ob strani je bilo podstrešje z odrom, kjer so gledali dvor, diplomati, odlični in posebe odlikovani gostje. Na ukaz so mladeniči vstali ter hkratu začeli teči po ravni; a ko so slišali glas, da naj se ustavijo, tekli so nekateri še dalje, in tako se ni vedelo, kateri je bil najboljši tekelj. (V Čepovanu na Goriškem poznajo to besedo za nekdanje Schnellläuferje, ljudi, kateri so tekali pred kočijami raznih knezov. Pis.) Morala se je torej

dirka ponoviti; to pot so se ustavili v isti trenutek vsi, in videti je bilo, da dva sta pretekla daleč vse druge. Obstala sta blizu v isti daljavi, takó da zmaga je v resnici pripadala obema. Jeden zmagovalcev je tekel takoj h knezu, kateri mu je brzo podelil določeno orožje. V tem priteče tudi drugi, oddaleč glasno opominjajoč, da je on zmagalec. Najbrže se je bal, da ne dobi ničesar; knez smehlja se reče: Zmagalec je bil oni, a ta bližajoč se, zavpije: Za Boga milega, jaz sem bil prvi; jaz sem dobil, meni tiče! Knez segne po revolverju ter reče: Če je takó, pa na! in izroči mu revolver med obćim smehom zbranega občinstva.

Na Obodu po cerkvenem opraviu stopi knez pred cerkvijo med množico ter zapali smodčico ali takó zvano cigareto, no v škatlji so mu pošle, kaj stori? Ne da bi le omenil, kaj se mu je dogodilo, vrže škatljo med vojake ali po vojaški oblečene Črnogorce; jeden jo je vjel in jo začel takoj nakladati s cigaretami, a ker jih ni imel sam dovolj, dal je škatljo okolo. Ko so jo napolnili, stopi jeden pred kneza, pokloni se ter mu vrne škatljo. To je pač značilno dovolj, a knez ne puši samo iste vrste domačega tobaka, kakor njegovi prostaki, ampak se ravna tudi v kroju popolnoma po narodnih šegah. In kakor on, takó tudi njegovi sinovi.

Knez si je napravil tik dvorca prostoren vrt, ki je zasajen z mladim drevjem. Na tem vrtu se izprehaja on in ves dvor, in ko je proti večeru godba, pridejo na vrt tudi diplomati, naobraženi Črnogorci in drugi. Tu knez in sinovi nagovarjajo različne osebe in se razgovarjajo z njimi; vse je tu neprisiljeno, bolj naravno in prikupljivo. Knez nagovarja preproste ljudi tudi ob potih; pravijo, da dobre hvali, neukretne pa pokara, če je potreba. Takó ima narod zaupanje v Gospodarjev dom, ga ljubi in je navdušen zanj. Pesem, ki proslavlja kneza in Črno Goro prepeva narod od srca in z največjo radostjo.

P.

Ruske drobtinice.

Съ міру по нитѣ, голому рубаха.

„Mosk. Véd.“ št. 204 t. I. opozarjajo, da je vpliv Berolinske borze na tečaj ruskega rublja sedaj uničen. Dogajalo se je pa to iz raznih povodov. Prvi vdarec vsemogočnosti Berolinske borze gledé ruskega rublja storil je Bismarck, ko je začel vojsko proti ruskim vrednotam. Ruski papirji izginili so iz Berolina. Najnoveje naredbe ruskega finančnega ministerstva zajezile so še bolj mogočnost nemške špekulacije na tečaj rublja. A carinska vojna, katero je začela Nemčija proti Rusiji, je pa popolnoma uničila vpliv Berolinske borze na tečaj ruskih vrednostij in sicer za to, ker je kupčija z ruskim blagom morala skoro popolnoma prenehati. Vendar po starem običaju na Zapadu včasih še poštevajo tečaj ruskih vrednot na Berolinski borzi. To je tembolj čudno, ker je platežna bilancijska že sedaj na korist Rusiji, t. j. Rusiji morajo več plačevati, nego ona drugim, predlagajo torej, da bi ruska drž. banka inostr. mest. menjice kupovala sama, ali za neznatno nagrado (komisijo) prepuščala nekoliko te operacije tudi privatnim bankam, katere bi pa po tem ne mogle razvijati one pogubne igre, ki je toliko škodila Rusiji, ko so domači bankirji v zvezi z Berolinskimi igrali na škodo ruskemu kreditu. Tako bi met. zaloga rasla v državni banki ter bi počasi dorasla tako, da bi lahko menjali pap. rublje na srebro ali zlato, in bi se ustanovilo ono tako potrebno ravnotežje vrednostne jedinice (jednote) in trgovine v obče.

Ako bi ne vspela nova pogajanja med Rusijo in Nemčijo, pojde pa rusko žito preko Romunske in na Donavo. Tam se bo mešalo z romunskim, bolgarskim, srbskim in avstrijskim, da ne bode možno vedeti, odkod je? To pa uniči Gdansk in Kraljevec (Königsberg) in bode neizmerno škodilo Nemčiji.

— Učeni N. P. Seménov piše v „Ruskom Vestniku“ obširno razpravo: „О крестьянскомъ сословіи въ Россіи“. Sosebno zanimiva je zahteva, katero je tudi pisec teh drobtinic povdarjal večkrat, da se mora čuvati ruskim kmetom njihov občinski posjed (mir), da ne pridejo kmetje kapitalizmu in revščini v pest. Osvobojeni državni kmetje dobili so obilo zemlje od države, ki je dobro spoznavala važnost blagostanja teh kmetov. Drugi del kmetov, tako imenovanih tlačanov, ki so bili nekako lastnina gospodov, graščakov, dobili so sicer ukazom 19. febr. 1861. l. svobodo in zemljo, ali so bili prepuščeni svoji — usodi pod javnim vplivom zapadnih idej. A država je mogla prevzeti na sebe skrb za neizkušene te ljudi, da bi sicer ostali svobodni, a bi ne mogli upravljati zemlje in — svobode. To zadnjo misel zagovarjal je Jurij F. Samarin, ali brezuspešno: zmagale so zapadne ideje, in kmetje, ali občine dobile so zemlje v svojo last. Sedaj uže mnogi priznavajo, da je to bila zgodovinska zmotna, vsled katere kmetje in njih zemlja prihajajo v velike stiske, skoro „tout comme chez nous“. Senator Seménov misli, da se ta zmotna da še popraviti, se ve da ne lahko. Prenagel zgodovinski korak popravlja se težko. Od te prenagljenosti trpeli so in trpe ne samo ruski kmetje, marveč tudi „dvorjani“, katere je država tudi bila prepustila njih usodi. Po osvobojenju kmetov

bil je zakrit (odstranjen) „опекунскій совѣтъ“, ker so preje dvorjani dobivali nedrag denar na posodo. Vlada se je sicer kmalu opomnila (čez kakih 7 let), ali storila ni veliko: dopuščala je snovanje privatnih bank tudi za hipotekarni kredit. Banke so se množile, ali mnogo pomogle niso, najbolj pač za to, ker so iskale le dobiček. (Gl. „Русскій Вѣстникъ“ с. г. Юль, str. 153. i sl.)

— Znani nam Iul. Nikolajev razpravlja v „Mosk. Véd.“ št. 201. t. I. o „fantaziji i dejstvitelnosti“. Po najboljih ruskih pisateljih in mislilcih zaključuje N., da ruska težnja za višim je drugačna, nego na Zapadu. Evropejec da se tudi v svoji domišljji opira na resničnost, kakor sta se opirala n. pr. Fourier in Owen; boré se na Zapadu za kruh. Domišljija ruskega človeka pa teži više. Ruski mislilci iščejo besedo, ki bi nas jedinila, a ne kruheka, radi katerega se borimo mi. Taka jedineča beseda more biti sama visoka misel, ki sega više, nad našo zemljo. Samo taka misel neti v človeški duši ono ljubezen, katere se ne briga ni za svoje in teži više ter more omogočiti zares človeške odnošaje, človeško srečo na zemlji. Ali *ravno ta visoka misel daje Rusom ono veliko občutljivost vesti z pravico in resnico in ono globoko bol v srcu, če ne vidi resnice in pravice*, a ker se v zapadni Evropi pod vplivom novih idej izgublja ta visoka misel, postaje gluha tam tudi vest: ljudje iščejo le moralne udobnosti, „izgubili so pa uže moralno odgovornost vsakega človeka za vse zlo sveta in življenja“.

— *Нѣмцы въ Россіи*. Очерки историческаго развитія и настоящаго положенія нѣмецкихъ колоній на югѣ и востокѣ Россіи. А. А. Величина. Изд. „Русскаго Вѣстника“. Спб. 1893. To je zbornik razprav, iz katerih so bile nekatere uže ocenjene v „Slov. Svetu“, kakor so izhajale. Opazilo jih je rusko razumništvo in tudi vlada. Nemci so se razmnožili v Rusiji: tesno je bilo od njih najprej ruskim činovnikom, sedaj pa postaje tesno tudi ljudstvu v mnogih krajih. Stopaje iz kroga priljubljenega služebnega favoritizma v široki krog zasebnih gospodarskih odnošajev, utrdili so se nemški posestniki najprej na vstoku in jugu Rusije. Po osvobojenju kmetov začeli so se ti Nemci mešati javno in tajno v duhovno življenje ruskega kmeta. Sedaj je očitno, da mnogokje pritiskajo Nemci na gospodarsko in duševno življenje z vso brezobzirnostjo, katere jim je lastna, in to ne more biti pravilno: zavedni Rusi tega mirno trpeti ne morejo. Sam pisatelj pravi, da visoko ceni Nemce in njih kulturo v Nemčiji, a ne v Rusiji. Za to svetuje, da bi prepovedali Nemcem nakup zemljišč na jugu, ali ukrenili kaj drugega, da bi se odpomoglo zlu. Vlada je res zadnji 2 leti izučavala stanje nemških naselbin, in gotovo ukrene svoje na korist ruskemu narodu. V obče moramo reči, da je za nemške naselbine probudil gotovo tudi Velicyn živo zanimanje, in to je velika njegova zasluga. Rusi takih vprašanj ne rešujejo naglo ali strastno, marveč zrelo premišljeno. Za to se je nadejati, da rešitev tega vprašanja ne bode krivična, ni za Nemce, a tudi ne za Ruse, stare gospodarje v teh krajih.

C.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele :

Volitev v Tolminu. O dopolnilni volitvi v deželni zbor Goriški izvolile so občine Tolminskega okraja dne 5. t. m. s o g l a s n o grofa Alfreda Coronini-ja. Ta sijajni izid svedoči o politički zrelosti in narodni zavesti volilcev, in je zajedno najboljši odgovor raznim listom, na čelu jim „N. F. Presse“, ki so toliko pisali o „italijanski stranki“ (na čisto slovenski zemlji) in o „hudem volilnem boju“.

„Slov. pol. društvo v Mariboru“ je imelo 8. t. m. v Mariboru občni zbor ter sklenilo nekaj važnih resolucij; o teh v bodoče.

V **Kostanjevici** na Dolenjskem je podružnica sv. Cirila in Metoda imela krasno slavnost. Udeležilo se je mnogo dijakov, zajedno členov ferijalnega društva „Sava“, potem druge posvetne inteligencije in več svečnikov s Štirskega, kakor tudi preprostega naroda. Domači, kranjski sve-

čeniki, kakor se ume dandanes samo po sebi, so se odlikovali pa s svojo — neprisotnostjo. Pomenljiva je bila vsa slavnost zaradi čistega narodnega značaja, zajedno v smislu slovanskega kulturnega programa. Najlepši moment je bila maša s propovedjo pri „Sv. Materi Dobrega Sveta“ nad Kostanjevico. Vč. stolni vikarij Mariborski, Ljud. Hudovernik, odličen rodoljub, je imel propoved ter v njej dokazoval z navdušeno besedo iz evangeljskega nauka o krščanski ljubezni, da mora pravi kristijan vsegdar ljubiti tudi svoj narod, kakor je tudi Spasitelj naš najprej in najbolj ljubil svoj hebrejski narod, in kakor vsak človek najbolj ljubi te, kateri so mu najbližji: roditelje, brate, itd. Pri veselici so odposlali brzojave biskupu Strossmajerju v Slatino, Einspielerju v Podkloster, Aškercu v Mozirje in dru. Mencingerju v Krško. S kratka povedano: bil je to izreden narodni praznik.

Vladika Strossmayr podaril je „Radigojn“, društvu za podporo visokošolcev, za sedaj 1200 kron, „Družbi sv. Cirila in Metoda za Istru“ 1000 gld. in pevskega društvu „Kolo“ v Zagrebu pa 400 gld. Vsako darilo spremljalo je lastnoročno pismo, v katerih prevzvišeni vladika odobruje blage namene društev, blagosiljavajoč jih in želeč jim najboljši vseh.

Vodnikova slavnost. Dne 27. pr. m. slavila se je na Koprivniku na Kranjskem stoletnica župnije in ob enem spomin neumrlega prvega novoslovenskega pesnika Valentina Vodnika. Po slovesni službi Božji opisal je v jedrnatem govoru zasluge Vodnikove profesor Ljubljanske realke g. Fr. Levec. Med udeležniki bilo je poleg posvetnega razumaštva sosebno mnogo duhovščine.

Gosp. Lacko Križ, Hrvat, Čabranin, boraveči nekoliko godina medju nama, ljubil braću Slovence svim žarom rodoljublja svoga, ne samo zborom, nego i tvorom. Ljubio braću? Njemu Hrvat i Slovenac, Slovenac i Hrvat kano da su jedno, što ne da razdieliti u dvoje.

... ne samo zborom, nego i tvorom. Koj ga ovdješnje društvo ne poznaje? pače, koje društvo nije, po mogućnosti, podpirao? Ali osobitih zasluga imade kano tamburaš, najveće kano član, u zadnje doba, ravnatelj dramskoga odsjeka. — Tko ga je vidio par puti na pozornici, mora mu priznati, da se po njoj znade kretati vanredno dobro, da je taj veliki diletant malen umjetnik.

Pred nekoliko dana otišao u Pulj, kamo je pozvan ravnateljem novo-osnovane „vinarske zadruge“.

Uvjereni smo, da će na novom svojem boravištu, ne samo majstorskom vještinom ravnati hrvatskim poduzećem, nego i osnovati čim prije, u društvu s prevrlim doktorom Janežićem, „hrvatsko dramsko kolo u Pulju“. — Zdravo i sretno!

Kranjski čebelar Mihalj Ambrožič iz Mojstran dobil je na čebelarski razstavi v Haidelbergu svoje 87. odlikovanje. Ta svetovnoznani čebelar pošilja svoje čebele po vsej Evropi, v Ameriko in celo v Avstralijo. Na raznih razstavah dobil je doslej že 38 svetinj, 19 denarnih in častnih daril in 30 častnih in priznanskih diplom.

Fran Gestrin kot leposlovec. Pokojni Gestrin porodil se je dne 1. decembra 1865. l. v Ljubljani. Dobil je tamošnji gimnazij leta 1884., potem se vpisal v pravniško fakulteto Dunajskega vseučilišča. Z Dunaja preselil se je v Gradec, kjer je dovršil modroslovne nauke in se pripravljaj na profesorski izpit. Leta 1890. nadomeščal je prof. Spinčiča na učiteljskem v Gorici, potem je služil nad leto dni kot suplent na Mariborskem učilišču. Prvič je stopil pred javnost leta 1884. v „Ljubljanskem Zvonu“, kateremu je

ostal zvest sotrudnik do zadnjih dni. Poslednje njegove pesniško delo bila je „Balada o prepelici“, objavljeno v 8. številu „Lj. Zv.“, iz katere glasi v krasni obliki izražena britka slutnja bližnjice se smrti. Najboljše svoje pesniške proizvode izdal je letos v posebni, v našem listu posebe omenjeni zbirki. Izmed večih njegovih del v nevezani besedi omenjamo povesti „Iz arhiva“, mnogo pa je manjših novel objavil „Slovan“. Sodeloval je pri „Slovenskem Narodu“, kjer se je skrival pod imeni: „Ivan Gornik“, „Svoboda“, „Skalar“, „A. P.“, objavljajoč sosebno prevode iz češčine in ruščine. Za „Dramatično društvo“ v Ljubljani preložil je okolo trideset iger, izmed katerih navajamo samo „Valensko svatbo“, igr „Naš prijatelj Njeklužev“, „Nora“, „Pokojni Toupinel“ in dr. Še na smrtni postelji baval se je s prevajanjem Lortzingove opere „Der Waffenschmied“, in Vrchlickega „Barvaste črepinje“. Namerjal je tudi spisati izvirno dramo, obljubil je za letos „Lj. Zvonu“ dve večji povesti: „Rešilni angelj“ in „Zimska roža“, toda prerana smrt je posegla vmes. Ako pomislimo, da je Gestrin marljivo delal skoraj do zadnjega vzdihljaja kljub britki zvesti, da mu ni pomoči in da mora v rani grob, in ako pomislimo na nenavadno plodovitost mladega moža, potem še-le moremo pravo ceniti nenavadni talent Gestrinov in njegovo ljubezen do svojega rodu. Mnogo, mnogo je izgubila slovenska književnost z njim!

b) ostali slovanski svet.

Cesar je odpotoval 3. t. m. k velikim vojaškim vajam v Galicijo, od koder je šel 8. t. m. k enakim vajam na Ogerskem. V Jaroslavu je na nagovor okrajnega načelnika kneza Jurija Czartoryskega odgovoril: „Z odkrito radostjo sem slišal iz Vaših ust, da si prizadevati obe narodnosti tega okraja v složnosti delovati skupno za blaginjo skupnosti. Ne oddaljujte se nikdar od te poti, na kateri je blagoslov za vso deželo“. Dež. maršalu Sanguszkotu pa je odgovoril: „Srečen sem, da bivam zopet med vami, v deželi, katera Mi daje vedno in ob vsaki priliki toliko dokazov zvestobe, ljubezni in domoljubja, v deželi, katere zastopniki imajo v vseh zastopih pred očmi s pravim, globoko čutenjem domoljubjem poleg interesov dežele tudi interese monarhije. Porabim torej danes to priliko, da bi jedenkrat zato izrekel Svoje priznanje in Svojo cesarsko zahvalo. Za Svoje izborni in srčno odnašanje k deželi imam se zahvaliti modremu in patriotičnemu postopanju zastopnikov te dežele. Ne morem pa, da bi pri tem ne omenil s posebnim zadovoljstvom izbornega, modrega, trdnega in cilja se zavestnega načina, s katerim se upravlja dežela“. S poslednjimi besedami je cesar pokazal na namestnika grofa Badenija. Cesarjeve pohvalne besede so povod mnogoterim razpravljanjem po novinah; levica nemška se podviže, da bi pač pridobila Poljake na svojo stran, in da bi takó gospodarila ona s Poljaki. No cesar je razodel svoje veselje nad zatrtjem, da v jednom okraju gališkem postopati složno in skupno poljska in ruska narodnost. Listi galiških Rusov poprašujejo, ali morejo Poljaki trditi, da postopajo oni v smislu složnosti in skupnosti. Taka složnost, pristavljaj „Dilo“, more se doseči jedino na podstavi jednakopravnosti, nikakor pa z malenkostimi. Koliko je pa nade, da privoli poljski šovinizem v popolno narodno enakopravnost, je našim čitateljem le predobro znano. Presvitli cesar govoril je na Ogerskem tudi z raznimi škofi. Čanadskemu škofu Deseviju odgovoril je na njegov pozdrav med ostalim: „Ne dvomim o tem, da goji rimsko-katoliška duhovščina tudi v teh krajih verski mir in slogo brez razlike narodnosti in vere“. Grško-katoliškemu škofu Pavlu je rekel, da se Njegova očetovska skrb razširja na vse podanike brez

razlike narodnosti in vere, da je sicer pretirani šovinizem in njegovi izgredi daleč od pravega domoljubja, a vendar želi, da vlada sloga med narodnostimi in da se spoštuje državna osnova in nje zakoni. Izrazil je svoje prepričanje, da ga bo de tudi škof podpiral v izpolnjevanju te dolžnosti, radi česar mu se iskreno zahvaljuje na izraženi udanosti. Pozdravu škofa grško-vstojne-romunske cerkve je odgovoril, da ljubi vse svoje podložnike brez razlike narodnosti in vere in izrekel svojo nadejo, da škof bo odvrčal svoje vernike od pogibeljnega ščuvanja, katerega smoter je zavesti ljudstvo. „Ako tudi Vaš jezik ni isti, vendar je dolžan vsak narod stremeti za slogo z ostalimi narodi, kakor tudi spoštovati zakone in ustanovo, kajti le tem potom more se doseči mirni razvoj narodov in doseči blagostanje“.

Gališki maloruski radikalci sklicali so kmetški shod v Horke, pri katerem se je sklenila resolucija za vpejavo splošnega volilnega prava.

Maloruska semenišča. Iz Levova poročajo, da ne misli vlada odpreti še letos duhovska semenišča v episkopiji Přemyslavski in Stanislavski.

Otvorenje prvega muzeja hrvatskih spomenikov. Dne 24. pr. m. vršilo se je v Kninu slovesno odprtje „Prvega muzeja hrvatskih spomenikov“. Med odličnimi gosti prispeli so: Nestor hrvat. arheologov prof. Šime Ljubić, prof. Petrograjskega vseučilišča Polikronije Agapjevič Syrkov; arheolog dr. Jelić, zastopniki raznih hrvatskih listov, prof. Ivan Danilo kot odposlanec odbora kraljevine Dalmacije, razne občinske deputacije, rodoljubni duhovniki in poslanci hrvatskega kluba Biankini, Buzolić in Perić. Občina Kninska stavila je sicer slavnostnemu odboru raznih zaprek, a kljubu temu vršila se je slavnost dostojno. Dne 24. avgusta ob 8. uri zjutraj odpeljali so se gostje na vozovih iz Knina, da si ogledajo izkopine v Biskupiji, na Stupovem in Kapitolu. V Biskupiji ogledali so si gostje na pokopališču starohrvatske ostanke in razvaline basilike, pevski zbor pa je krasno odpel „Svobodi me Gospodi“. Od tod krene sprevod na kraljeve Mirine, katere so zanima posebno prof. Syrkova. Tu na kraljevih Mirinah pogostil je odbor udeležence s hladno pijačo in jedjo. Od tod gredo gostje dalje na Stupove, kjer so razvaline druge starohrvatske basilike. Te razvaline stojé na zemljišču, katero je kupilo starinarsko društvo Kninsko, kljubu temu pa je bila sprevedu pot zagrajena, in občinski načelnik Stupovski zabranil je s pomočjo orožnikov prehod. Državni poslanec Biankini je v imenu gostov ožigosal to nadrisbrsko nasilstvo, toda načelnik mu ni dal dalje govoriti. Ker te točke programa torej niso mogli izvršiti, krene sprevod v kočijah dalje k baziliki Sv. Jerneja na Kapitolu. Med potjo ogledali so si gostje razna mesta, kjer vrši starinarsko društvo svoja izkopanja. Prišedšim na Kapitol je tolmačil društveni predsednik važnost in razpored basilike, član znanstvenega odbora Radić pa je govoril o zgodovini in zgodovinsko-umetniški vrednosti vseh starohrvatskih stavbenih spomenikov, katere so si bili ogledali tekom jutra po Kosovem polju. Zatem krene sprevod po programu v Knin, kamor je došel ob 11. popoldnem. Trogirska glasba je spremljala sicer sprevod ves čas, toda bilo ji je strogo zabranjeno svirati. Mesto Knin se je med tem praznično nakitilo. Točno popoldne otvoril se je muzej s slavnostnim govorom predsednika O. Maruna, zatem je pesnik in poslanec Buzelić blagoslovil zgradbo s hrvatsko molitvijo, in na to si je občinstvo ogledalo dragocene ostanke hrvatske prošlosti. Ob 1. uri pp. začela je glavna skupščina hrv. starinarskega društva pod predsedništvom Očeta Maruna. Najprvo prečitali so se mnogobrojni brzajavni pozdravi, potem pa se je razpravljalo o raznih formalnih vprašanjih

gledé društvenega delovanja in uprave. Občni zbor je pooblastil predsednika, da izreče pismeno zahvalo vsem, ki so poslali zastopnike na zborovanje, posebno hrvatski vladi, odboru kraljevine Dalmacije itd. Bivši društveni podpredsednik dr. Slade pa je imenovan z vsklicem počastnim članom. Popoldne bil je banket v Branimirovi prastari trdnjavi. Obedu udeležilo se je 200 oseb. Vrstile so se razne, navdušene napitnice, posl. Biankini pa je krasno govoril o zgodovini stare kraljevine Hrvatske s posebnim obzirom na trdnjavo Kninsko. Slavnost završila se je krasno med splošnim navdušenjem. Četudi se ta slavnost ne more primerjati veliki slavnosti odkritja Gunduličevega spomenika, vendar je tudi ob tej priliki pokazal narod svojo samozavest in odločno voljo, da pribori svoji domovini priznanje, katero zasluži zbog svoje sijajne prošlosti.

Madjarsko nasilstvo. „Politik“ je objavila te dni jako značilen dopis iz Budimpešte o postopanju Madjarov proti nemadjarskim narodom Vsa Evropa vé, kako postopa ogerska vlada proti Slovakom; to pa, kar se počenja proti Romuncem, je kar naravnost nezaslišano in skora neverjetno, da se more goditi kaj takega v ustavni državi. Odkar se je svoječasno vrnila romunska deputacija z Dunaja, živé Romuni v Tordi v večnem strahu in trepetu, kajti njih življenje in imetje ni nikdar varno pred madjarsko druhaljo. Ščuvanje nadaljuje se sistematiško, in pozivi na vlado za zaščičenje življenja in imetja so brezvspešni. Tordaški madjarski list je kar naravnost objavil, da prej ne bode miru, dokler se ne obesijo vsi romunski duhovni. Uradnik Tordaške romunske banke, Julij Vladuc, udeležil se je romunskega shoda v Hermanovem kot odposlanec Tordaških Romunov. Takoj so sklenili Madjari kaznovati ga radi tega „izdajstva“. O načinu kaznovanja razpravljalo se je javno, kajti oblasti ne zaščičajo Romunov niti pred napadi na življenje. Tako je zvedela naklep proti Vladucu tudi njegova soproga, katera ga je o tem obvestila in posvarila. Vladuc je vsled tega izstopil iz železniškega voza še pred Tordo in se skril pri nekem prijatelju. Fanatična druhal preiskala je ves vlak in vse prišedše vozove, in ko Vladuca ni našla, odpravila se je podirati njegovo hišo. Razbili so okna, iztrgali okvirje in vrata, razbili s kamenjem vse pohištvo in še-le, ko so začeli razdirati streho, posegli so orožniki vmes, katerim pa se je druhal takó ustavljala, da so bili prisiljeni rabiti orožje. Madjarski listi se vsled tega silno jezé na orožnike in obtožujejo jednega izmed njih, da je, kot Romunec, streljal brez povelja na Madjare. Zatem je šla druhal pred hišo 70letnega romunskega protopopa, razdejala njegov stan in ranila njega s kamenjem, razdjala je hišo zobozdravnika Chiorana, razbila mu vse orodje in pohištvo in konečno razrušila poslopja odvetnika Mesaroša, „hôtel Central“, celó hišo sodnika Mezeja in slučajno prazno hišo Ratiu-jevo. Policija znala je seveda uže tri dni poprej, kaj se pripravlja proti Romunom, toda ni samo storila ničesar, da zapreči izgrede, marveč prisostvovala je celó razdejanju, ne da bi koga prijala. Neki mizarski pomočnik, katerega so bili ranili orožniki, rekel je: „To vam je lepa madjarska svoboda! Policija nas zove semkaj, potem pa streljajo na nas kakor na pse!“ Drugi „rodoljub“, ime-nom Janos Lelkeš, rekel je vpricho raznih svedokov: „Ako me pozovejo pred sodišče, povem, da je zvala policija mene in druge iz postelje, da storimo to, kar se je dogodilo“. Razume pa se samo ob sebi, da o sodnijski preiskavi ni niti govora, kajti Madjari so se le razsrdili nad „izdajalci“, ki se ne marajo pomadjariti. More se celó zgoditi kojemu napadenemu, da ga obsodijo — ker se je branil!

Nemščina v Dalmaciji. Splitski „Narod“ piše v posebnem sestavku, da uže narodna zavest ne dopušča, da

bi vladal v Dalmaciji drugi jezik, nego hrvatski. Znatno del političkih uradnikov bavi se bolj s presajenjem nemščine, kot pa z materijalno povzdigo naroda. „Kaj nima — vpraša „N.“ — vlada v naši zemlji druge zadače, kakor pa ponavljati pogreške, katere je zgodovina že obsodila mnogokrat? Skrbite rajši za blagostanje narodovo, nego pa za tajne nemške slovnicne!“

Evangeliki Slovaki. V Liptavskem Sv. Miklošu so imeli zadnje dni avgusta meseca v evangeliškem cerkvenem okrožju glavno skupščino. Odredilo se je uže v naprej, da bodo pri novih volitvah propadli neslovaški kandidati, in da se ne glasuje niti za one, o katerih se le sumniči, da gojijo madjarske aspiracije. Uže med volitvami je naznanjeval predsednik episkop Baltik pogostoma napredovanje slovaške stranke. Madjarofilski manjšina propadla je povsem in korporativno zapustila skupščino. Izvestje moralo se je kljub ugovarjanju predsednika konventa, episkopa Baltika, in Madjarov prečitati v slovaškem jeziku. Distriktnemu konventu izročil je gimnazijski odbor natančno izvestje o potrebi otvorenja gimnazija v Turč. Sv. Martinu s slovaškim naučnim jezikom. Poslopje stoji na razpolaganje, a denarja imajo tudi uže dovolj, skupno 78,284 gld. Gimnazij imel bi se otvoriti početkom šolskega leta 1894-95, in v izvestju pozivlja se konvent, da stori potrebne korake in da izposluje temu gimnaziju pravico javnosti. Prav umestno tolmačijo „Narodne Noviny“, kaj je bil vzrok dosedanjemu neuspehu slovaškega naroda. „Slovaška mehkost, dobrota, popustljivost, lahkomnna poverljivost, donasale so nam mnogo gorkih iznenadenj. Mehkost napravila je iz nas neodločne ljudi; zбоk tega ne gremo dosledno za iztaknjenim ciljem, marveč ostanemo na polovici pōta, ali pa se vračamo, od koder smo prišli. Naša dobrota in popustljivost so krive žalostni izkušnji, da vidimo cele slovaške obitelji madjarizovane. Lahkomi svoji poverljivosti zahvaliti moramo svoje nevspehe na političkem polju. Sedali smo vsakemu na limanice, verovali smo vsaki lepi besedi in, čeprav so nas uže stokrat prevarili, vendar se nismo znali okoristiti s skušnjo iz prošlosti. Kdor je le hotel, varal nas je, a nam so se izpodmikala tla izpod nog, zanašali smo se udani v voljo božjo, zaupajoči v pravičnost svoje stvari in na konečno zmago, a pozabili smo, ali pa nismo marali za izrek: „Pomagaj si sam, in pomaga ti tudi Bog“. Tem našim slabim lastnostim se imamo zahvaliti, da smo se dali večkrat potisnit iz takih zborov, kjer smo imeli dobro večino. Našli so se celo taki ljudje, ki so priporočali neke obzire, a mi smo bili tudi takoj takó spretni, da imamo obzirov proti onim, ki nimajo obzira niti proti našim prirodnim, niti proti našim po zakonu zajamčnim pravom“. Iztikajoč odločnost, katero so pokazali Slovaki na konventu v Liptavskem sv. Miklošu, završujejo „Nar. Noviny“: „Na stran z mehkostjo nasproti surovosti; nasproti drzoviti brezobzirnosti stran s popustljivostjo, nasprosti hlinavstvu stran s poverljivostjo. K temu trdna volja in delo, in Bog blagoslovi naše počenjanje“.

Nemški cesar se je mudil v Alzaciji in Lorenškem; Francozi pa se pripravljajo na slovesen sprejem ruskega brodograja v Tulonu. Trozveza ter Rusija in Francija ostré nasp otstva med seboj.

Michael Hornik, pesnik, pisatelj in dejatelj lužičkih Srbov je 1. sept. t. l. praznoval svojo 60letnico. Učil se je nekoliko kot gimnazijast, potem pa kot bogoslovec na Praškem vseučilišču. Poleg bogoslovja učil se je tudi slovanskemu in primerjevalnemu jezikoslovju. On spada med največe slovanske pisatelje in rodoljube. Naj bi mu bilo dano še dolgo delovati na korist svojemu, sedaj toliko skrčenemu narodu in Slovanstvu!

Trozveza in Madjari. O hrupu, ki je nastal po avstrijskem časopisu vsled senzacionalnih Rimlerjevih izjav o pogajanju madjarske liberalne stranke z Rusijo za uničenje trozveze, sodijo „НОВОСТИ“ tako-le: „Ni treba človeku biti uradniku v avstrijskem ministerstvu zunanjih poslov, da skuje take izmišljotine, niti zastopnik skrajne leve v Ogerski. Žal, da so danes prav lahke take političke mistifikacije. Koliko je tega, kar je evropsko novinarstvo takó smešno-resno pretresevalo ponarejene papirje Nortonove? Očividno je, da politička omika ne stoji na isti stopinji s perijodiškim novinarstvom. Rimlerjev čin odkriva neverjetno lahkoverstvo in prostodušnost takih politikov. Vrhunec pa je dosežen v tem, da je našlo avstrijsko novinarstvo v tej zadevi novo panslavistiško spletko. Za kakšne pa smatra to novinarstvo ruske politike? Stvar pa se more sploh raztolmačiti jako lahko. Avstrijskem novinarjem ni neprijetna zadeva Rimlerjeva in drugov sama ob sebi; neprijetno jim je le dejstvo, da se širi nezadovoljnost s trozvezno politiko. Ta nezadovoljnost vkoreninila se je tudi v Madjarih, katere se je smatralo doslej neizprosnim nasprotnikom Rusije. Poslanec Pázmándy javno pripoznava v madjarskih listih, da ne nasprotuje samo on, ampak z njim mnogo njegovih somišljenikov trozvezni politiki. Ako se ostane pri tej politiki samo še nekoliko let, ostanejo ji zvesti jedini Nemci. Ako ne bi dejanski obstajala ta nezadovoljnost, katero nahajamo tudi v delegacijskem govoru Kálnokyjevem, ne bi o tej zadevi niti dalje razpravljali“.

Rusko brodograje v sredozemskem morju. Novoosnovano brodograje obišče tekom tega meseca francosko pristanišče v Tulonu. Brodograje šteje štiri oklopnice, katerim zapoveduje admiral Avelan. Te štiri oklopnice bile so do sedaj v Ameriki. Imenujejo se: „Nikolaj“, „Admiral Nachihov“, „Dmitri Danskoi“ in „Rynda“. To brodograje ostane leto dnij v sredozemskem morju.

Nov ruski konzulat. „Русская Застава“ javlja, da je ustanovila Rusija nov generalni konzulat v Ueskūbu, glavnem mestu vilajeta Kosovega. Vodjem novega konzulata imenovan je Srb Lisevič, dosedanji konzul v Prizrenu. V Prizren je premeščen dosedanji ruski podkonzul v Smyrni, Srb Mihalj Adimović.

Trgovišče v Nižnem Novgorodu. Iz Petrograda javljajo, da namerja ruska vlada sedanje preprosto trgovišče v Nižnem Novgorodu preosnoviti takó, da sezida krasne prodajalnice. Te prodajalnice služile bodo v prvi vrsti razstavi leta 1896. Po razstavi pa ostane Nižni Novgorod trgovinsko središče.

Novo vojno pristanišče je ukazal napraviti ruski car v Libavu v baltičkem morju. To pristanišče je za rusko vojno brodograje posebne važnosti uže radi tega, ker tam morje ne zamrzne nikdar. Car izdal je vsled tega poseben ukaz, v katerem povdarja važnost Libavskega pristanišča za baltičsko brodograje. Nadalje zaukazuje, „da je zбоk razvoja mednarodnih odnošajev ruskih potrebno pristanišče v skrajnem vstoku za utrjenje pomorske sile“. Izraža konečno svoje prepričanje, da bode baltičska hrabra mornarica odbila vsak poskušen naval na rusko ozemlje, jamčila mirno rusko pomorsko gospodarjenje, in da bode stigla pravočasno tje, kjer bode to zahtevalo dostojanstvo Rusije.

Francoska, Rusija in trozveza. Pod tem zaglavjem izdal je bivši profesor in književnik Geffcken brošuro, iz katere uže sedaj objavljajo razni listi izvadke. Geffcken pripoveduje, da se je sestal leta 1875. z Gorčakovim v Baden-Badenu. Tedaj bila sta, pravi Geffcken, knez Bismarck in grof Moltke popolnoma sporazumljena, da se začne vojna s Francijo. Govoril je celo Geffcken z Gorčakovim o anekdoti Alzacije in Lorene, kajti da ti dve pokrajini bode

večnim novim virom nemirov za Evropo, v tem „ko je nam popolnoma ravnodušno, da li pripada ta zemlja Franciji ali Nemčiji“. V istem smislu da se je izrazil tudi pokojni car Aleksander II. nasproti Viljemu I. ob nju sestanku v Kielu. V svoji brošuri Geficken kar naravnost predlaga, da bi se utelesila Lorena Pruski, Alzacija pa Badenski, tako bi germanizacija napredovala bolje, in Francija morala bi končno sprevrediti, da je odstop teh zemelj nemožen. Dalje trdi, da ste takoj po izgonu Battenberga iz Bolgarske nastojali Rusija in Francija skleniti dogovor z Italijo, po katerem bi pridobila Italija po prihodnji evropski vojski Trst in Trident, ako bi bila Italija njina zaveznica v bodoči vojski proti Nemčiji in Avstriji. Tedanji italijanski ministerski predsednik Depretis pa je odbil to ponudbo; od te dobe pa ste Rusija in Francija delali na to, da zrušiti zvezo Italije z Nemčijo in Avstrijo. Ruski car da se je nekaj časa kolebal med vplivom Katkovim in Giersovim; prvi je želel tesno zvezo s Francijo, drugi pa se ni maral za življenja Viljelma I. odreči misli na vsaj znosne odnose nasproti Berlinu. Car je bil bolj za misel Katkovo in je naročil Giersu, da se s tem sporazumi o daljnjem teku ruske politike, a Giers ni maral Katkova niti sprejeti. Ker se je car vsled tega silno razsrdil nanj, izročil je Giers svojo ostavko, toda car jo je odbil z opomnjo, da more on prav tako, kakor si izbira ministre, iste tudi odpuščati, kedar se njemu vidi to potrebno, a ne, kedar baš njim pride kaj takega na um. Da pa se ni objavil dogovor Italije z njenima zaveznicema, razjašnjuje Geficken s tem, da je v tem dogovoru zajamčeno Italiji vse njeno sedanje zemljišče, torej tudi Rim, to pa bi izvestno slabo vplivalo na Vatikan, ako bi se objavilo, sosebno z ozirom na katoliško Avstrijo. Nadalje misli Geficken, da se nagiba sultan bolj k trozvezi, nego k Rusiji in Franciji, ker drugače ne bi tako mirno gledal postopanja Stambulovega. Zatorej se nadeja Geficken, da bode pomagala v bodoči vojni Turčija trozvezi, in da zmaga poslednja, je trdno uverjen.

Okrožnico ogerskim škofom je poslal te dni Leon XIII. Med drugim pravi ta enciklika, da se večajo opasnosti, ki žugajo veri na Ogerskem. Svari pred zakoni z nekatoliki; taki zakoni so opasni katoliški veri, ker utegnejo izvirati iz njih posledice, zaradi katerih se smatrajo potem pojedine vere enakoveljavni. V tem svarilu je glavna točka, katera se obrača odločno proti cerkvenim predlogom, kakoršne namerja Wekerlejeva vlada na korist sosebno židovstva. Papež se neposredno nadeja, da v nasvetih, katere daje on škofom, mu pride na pomoč sam monarh, apostolski kralj. Zaradi tega pa se sedaj židovsko madjarsko časopisje buduje in hujska, da bi se stavile interpelacije v drž. zboru. Svečenikom priporoča papež, da bi se ne vtikali preveč v politiko, ter se raje spominjali opomina apostola Pavla: „Nihče, kateri se vojskuje za Boga, naj se ne zapleta v črna opravila, da odpade njemu, od katerega se je dal najeti“. II Tim. II, 4.

Federalistični shod v Nemčiji. Nemška takozvana „stranka prava“ sklicuje na 27. in 28. t. m. na federalističen shod v Frankfurt, katerega naj bi se udeležili tudi take politične osebe iz Avstro-Ogerske, katere so za odpravo današnjih političnih in narodnih razmer v srednji Evropi, na mesto katerih bi se osnovala druge, na federalistiškem temelju po načelu: Doli s centralizmom, a živil federalizem! Dotični odbor razposlal je zraven občnih okrožnic tudi posebnih, v katerih je rečeno, da se bode na shodu razpravljalo med ostalim tudi o hrvatskem vprašanju. To pa ni verjetno uže zbog tega, ker je „stranka prava“ jedino le pruska stranka, katera namerja z imenom federalizma privabiti Slované na limanice, v resnici pa doseči svoj nemški

cilj. Ako se more federalizem vsiliti državam, v katerih bivajo razne narodnosti, ni pa primeren v takih, katerim je državna meja zajedno tudi narodna. Tako vlada n. pr. v Franciji in v Italiji najstroži centralizem, v tem ko si ne moremo lahko misliti centralistične Švice; v Avstro-Ogerski je pa centralistična misel naperjena baš proti svobodi in enakopravnosti posamičnih narodov. Po novem načrtu sestavljali bi Pruska in Avstro-Ogerska „srednje-evropsko državno zvezo“, imeli bi obe skupno „zbornico knezov“ (senat) in skupno „narodno zbornico“ (državni zbor). Prva bi zborovala v Pragi, druga v Draždanih. „Zbornici knezov“ bi predsedovala po redu „pruski cesar“ in „avstro-ogerski cesar“ tako, da bi bil vselej jeden podpredsednik, kedar bi drugi predsedoval. No, to je jako najivna misel, ako se zahteva, da bi i mi Slovani pomagali „pruskemu cesarju“ uglasiti pot do jadranskega morja!

Ruski finančni minister o nemško-ruski carinski vojni. Pri letošnjem rednem sejemu v Nižem Novgorodu zahvalili so se trgovci tje prišedšemu ruskemu finančnemu ministru Witteju na njegovi skrbi za pospeševanje obrti in trgovine. Minister je na to odgovoril med ostalim, da so splošno znani vzroki sedanjih trgovinskih razmer z Nemčijo. Rusija želela je resnično ogniti se tega, kar se je zgodilo in izrekla je tudi željo, da konča sedanje, za obe strani pogubonosno stanje. Toda vroča želja, da se razprave mirno in srečno končajo, ne sme prezirati skrbi za bodočnost. Lahkomiselno bilo bi zatorej prevzeti v pomirjenje sedanjosti obveze, katere bi v bodočnosti utegnile škodovati ruski obrti. Rusija od Nemčije ne zahteva žrtev, ampak želi le, da Nemčija stopa z ruskimi izdelki ravno takó, kakor s pridelki drugih držav. Ako postavi Nemčija ruske izdelke na jednako stopinjo z drugimi, ji to gospodarsko ne more škodovati, kajti Nemčiji mora biti pač vse jedno, da li dobiva potrebnih pridelkov iz Rusije ali od drugod. Rusija imela je jednako tarifo za vse države, toda Nemčija zahtevala je znižanje te za vse jednake tarife. Zatorej zahteva Rusija, da ravna Nemčija ž njo, kakor z drugimi deželami. Sedanji dogodki so pokazali, kako javno mnenje v Rusiji in Nemčiji želi miru. To je izvestno tolažljivo dejstvo, vsled česar moremo upati, da zmaga zdravi razum, na temelju katerega se moremo sporazumeti v medsebojnem spoštovanju.

Češke razstave. Za narodno češko etnografsko razstavo v Pragi delajo se velike priprave. Da se ista izvede enakomerno, prirejujejo se poleg krajevnih oddelkov okrajni oddelki, v katerih se vrše osrednja pripravljajoča dela. Takih okrajnih oddelkov osnovanih je doslej po vsej Češki do 120. Po deželi so bile uže početkom tega meseca razstave v Loučki, Šmichovem, Tausih, Lužcih, Strakovcih, Moravskih Budevicah in v Ruzyšu. Dalje bodo razstave v raznih krajih zadnje dni tega in prve bodočega meseca.

Češki narodni dan na kolumbiški razstavi v Chicagu. Dne 12. avgusta imeli so Čehi na razstavi svoj „dan“. Ta je bil najlepši narodni praznik, kolikor jih je videla razstava. Kakor poroča „Chicago Tribune“, združilo se je preko 20 tisoč Čehov iz vseh krajev širne Amerike v presrečni praznik.

V slavnostnem sprevedu bilo je okolu 10.000 Čehov pod belo-rdečimi domačimi zastavami. Spreved dospel je v razstavo okolu poludne; dve uri je bilo potrebno, dokler so prešli vsi udeležniki spreveda skozi vhod; bila so tukaj pevska, telovadna, in šolska društva, strelci, češko-ameriški vitezi, veslarji, tajni redovniki svobode, dalje dobrotna in delavska društva in druge korporacije. Razna društva nosila so poleg zastav simbolična znamenja iz češke zgodovine. Posebno pozornost vzbujala so telovadna društva; bilo je 500

krepkih telovadcev in 300 deklic v telovadni opravi. Prva točka slavnostnega vsporeda bil je slavnostni koncert, v katerem je sviralo 114 glasbenikov pod vodstvom slovečih zlagateljcev A. Dvořáka in Hláváča. Igrali so domače skladbe, med njimi ouverturo Smétanove „Prodána nevěsta“ in Dvořákov „Slovanske plesove“. Ves program vzbudil je neopisno navdušenje. Po Dvořákov simfoniji govoril je podguverner Jonás češko-angleški slavnostni govor, v katerem je poudarjal pomen vrlega češkega naroda v svetovni prosveti. Druga sijajna točka bila je javna telovadba, katere se je udeležilo več stotin moških, ženskih in dečkov. Gledalcev bilo je na tisoče. „Te vaje — zaključuje „Chicago Tribune“ — smemo smélo prištevati najboljšim, kar smo sploh videli v telovadbi. „Češki dan“ je vsestransko jako lepo vspel in je bil vesel praznik ne le za brate Čehe, ki so šli iskat sreče onkraj morja in jo deloma tudi našli, ampak sploh za obiskovalce naše svetovne razstave“.

Još jedan hrvatski slikar. U predzadnjem smo broju „Sl. Sv.“ progovorili o Celestinu Medoviću i Bogoljubu Gilardi-u, dva mlada slikara. što će domovini biti i u korist i u slavu. — Danas nam je napomenuti trećega, O. Murat-a, Dubrovčanina, koji je izložio na „medjunarodnoj izložbi slikarstva i kiparstva“ u Monakovu prekrasnu sliku „Cvjetna nedjelja u Dubrovniku“. Njemački listovi hvale veoma mladoga Hrvata. Tu mi se ne može ino, već mi se hoće progovoriti dvie-tri rieči o predmetu, što bi si ga imali odabirati naši mladi umjetnici u budućem življenju. Bogoljub Gilardi si je već doabrao predmet (v. predzadnji broj) tako, da nije mogao bolje. I O. Murat naslikao hrvatsku sliku. Najbrže će i Medovićeva buduća slika biti hrvatska. — Da rečemo, što smo naumjeli: hrvatski slikari neka nam slikaju hrvatske slike, predstavljajuće prizore ili iz hrvatske povjesti ili iz hrvatskoga sadanjeg života; vrhu toga, tko se čuti pozvanim, neka se dađe na ilustriranje, osobito narodnih pjesama, što no su najveća naša dika.

Z M E S.

Kaj je ščuvanje proti Rusom. To je točka — pravi „Westfälische Reform“ — o kateri čitamo dan na dan v liberalnih socijalno-demokratskih listih, ki nam pripovedujejo o strašanskem trpljenju in preganjanju ruskih Nemcev. Poštenega človeka boli srce, čitavšega o prisilnem delu in nevarnih rudnikih. Premišljajmo pa stvar nepristransko, predno se pridružimo temu židovskemu kričanju. Oglejmo si natančneje „pošast“ Siberijo. To je dežela, veča kot vsa Evropa, dežela, v kateri se najde sneg in led, v kateri pa tudi zori grozdje in drugo lepo sadje. Za hudo delnike leži pa neprijetnost le v tem, da jih pošilja vlada v rudnike, ležeče na severju. „To je nečloveško!“, kriče Židje. Gledé na nevarnost pa je vsakakor umestnejše in bolj človeški, pošiljati v rudnike hudo delce, kot pa pošene ljudi. Prav pogostoma čuje se o nesrečah v rudnikih pri nas in drugod, katerih žrtve so vedno pošteni delavci, večinoma očetje, a nikdar se ne čuje, da bi bil kateri Žid med njimi. Maršikateri surovež, ki nabira svojo učenost iz židovskih listov, vsklikne o takih prigodkih: „Zakaj pa se ti ljudje bavijo s takó nevarnim delom?“ Kje je potem več človečnosti? V Rusij

kjer se uporabljajo hudo delci v rudnikih, ali v drugih državah, kjer kaznilnice tekmujejo takó s prosto obrtjo, da je poštemu človeku skoro nemožno postaviti se na lastne noge? Omenimo še, da ruska vlada dovoljuje rodbinam obsojenih, da morejo iti z njimi v prognanstvo. Večina prognanih se naseli po prestani kazni v Sibiriji, baveč se s kmetijstvom. V drugih državah se pa ločijo obsojenci od svojih rodbin. — Tako govori pošteni nemški list. Naj si zapomnijo to pri nas Mahničanci et consortes!

KNJIŽEVNOST.

„*Izlet v Carigrad*“. Spisal A. Aškerc. Ponatis iz „Slovenskega Naroda“. V Ljubljani 1893. Tisk „Narodne tiskarne. Cena 20 kr., s pošto 25. (Z naslovno podobo po akad. slikarju Ljudevitu Grilu). Kdor ni čital uže v „Sl. Nar.“ „*Izlet v Carigrad*“, naj si naroči to knjižico. Naš pesnik se je tu prvokrat občinstvu predstavil z večim spisom v prozi, v tem ko poznamo mi manjše prozajične spise uže od poprej. Tudi „*Vienac*“ ocenjuje „*Izlet v Carigrad*“ jako laskavo.

„*Izvestje Muzejskega društva za Kranjsko*. Ureduje Anton Koblar. Sešitek 4. objavlja: A. Koblar: „Boj na Krajinah in zmaga pri Sisku pred 300 leti“ (Dalje); Dr. Fr. Kos: „Nekoliko črtic o turških vojskah“, prof. Scheinegg: „Slovenska oseba imena v starih listinah“, S. Robič: „Kranjski mahovi“ in več zanimivih vestij pod zaglavjem „Mali zapiski“. Na ovitku je konec na latinico prepisanih „glagoliških listin“ od l. 1559., 1566 in 1584; te same torej uže dokazujejo, da so gosposke, veliki gospodje duhovskega in posvetnega stanu na Slovenskem uporabljali glagolico še koncem 16. stoletja.

„*Danica*“, koledar i letopis društva svjetojeronim-skoga za prostu godinu 1894. U Zagrebu. Tisak Dioničke Tiskare, 1893. Cj. 25 nvč. — Ta koledar, ki se tiska v 40 tisoč proizvodov, ima okusno zunanjo obliko in prinaša poleg lepega števila slik mnogo zabavnega in poučnega gradiva. Za tem je letopis društva sv. Jeronima, izvadek iz društvenih pravil in člančič o „Bratovščini hrvatskih ljudi u Istri“ ter izvleček iz „Bratovščinih“ pravil. Na prvem mestu je članek kateheta Stef. Korenića: „Pedesetgodišnjica biskupovanja sv. oca pape Leona XIII.“ Dalje je črtica o mestu Mostarju v Hercegovini, kratka povest in zemljepisni položaj mesta. Strokovnjak Fr. Kuralt poučuje kmetovalce v članku: „Kako treba saditi američku lozu u vinogradima“, in v posebnem člančiču nahaja se pouk o novem denarju: „O kruni — novom novcu“. Dalje je članek o ilirskem pravaku, „Janku grofu Draškoviću“, izvestje o „Spomeniku velikomu pjesniku Ivanu Gunduliću u Dubrovniku“, životopis Krištofa Kolumba od Šandra Sengiergia, razprava o „Žigicama“ od prof. dr. Julija Domca, prinesek iz popularne pedagogije „Uzgajajmo djecu“ od Vjekoslava Košćevića, „Pabirkovanje po Kneipovoj apoteki“ od Milana Kučenjaka in „Gospodarske sitnice. Naposled so pomešćene „Pričice“ od Ivana Ljubojevića in „Smješnice“.

I Gesuiti e l'educazione della gioventù nella Dalmazia. Per Peroslav Starigradski, alunno del seminario Zmajević in Zara e del seminario diocesano in Ragusa. Ristampato dal „Diritto Croato“, coll'aggiunta di altri capitoli e note. Zagabria 1893. A spese dell'autore. — Riservati tutti i diritti. Tipografia per azioni. Str. 62 vel. 8. Cena po pošti 40 kr. Ta knjizica obseza članke, ki razkrivajo, kakó so jezuiti vzgajali mladino v semenišču Zmajević v Zadru. Avtor se omejuje samo na dejstva na določenem mestu, ne da bi se dotikal jezuitskega reda kot takega ali drugih zavodov, ki so v rokah tega reda. Razkritja pisateljeva so vzbudila senzacijo in niso ostala brez vpliva.

Просвѣта. Лист за цркву, школу и поуку. Уређује Јован Сундечић. У књ. црног. државној штампарији на Цетињу. Година I. Stoji za Črno Goro 2, zunaj nje pa 3 gld., pojedini zvezki so po 40 kr. Zvezek X. obseza: Obodska proslava, od uređ. — Пјесма поводом ободске четри-стољетнице, пјевао Ј. Сундечић. — Ријеч при светковини 400-годишњици прве српске штампарије на Ободу, од Сергија Шарак Никчића, патр. синџела и уредника „Српског Синоа“. Itd. Vsaka številka ima različnih, zanimivih razprav v smislu prosvete; da je ta list posebne vrednosti, zato daje poročstvo uže ime urednika, slavnega pesnika Jovana Sundečića.

České dítě patri do české školy. Napsal Jan Klecanda. Nakladem redakce Vyšehrada v Praze. 1893. St. 16 vel. 8. C. 5 kr. 25 kosov po 4 kr. To knjižico, ki je izšla tudi kot priloga vrlega „Vyšehrada“, priporočamo posebej tudi slovenskemu učitelstvu in narodu v obče.

Jan Kollár 1793—1852. Sborník statí o životě, působení a literární činnosti pěvce „Slavy dcery“. Na oslavu jeho stoletých narozenin redakce Františka Pastrnka vydalý Český akademický spolek ve Vídni a Slovenský akademický spolek „Tatran“ ve Viedni. Cena 2 zl. Ve Vídni 1893. Tiskem I. Otty v Praze. Nakladem obou spolku. Str. 80 283. Obseg med drugimi: Předmluva. — Svatopluk Čech: Proslov. — Pavel Křížko: Jána Kollára dětinský vek a školárenie v Mošovcach i Kremnici. (Životopisne prispevky). — Dr. Murko: Listy Kollára Kopřarovi a Miklošičovi. — Jos. Karásek: Jan Kollár ve Vídni 1849—1852. Fr. Bílý: Jak Slávy Dcera rostla. — W. Nehring: Poslanie J. Kollára o wzajemnosci Slowian w jeziku polskim. — Fr. Pastrnek: O starožitnických spisech Kollárových. — Fr. Sasinek: Původ Slovanů z Indie. — Michael Hornik: Jan Kollár a lužický Serbja. — Milivoj Šrepel: Jan Kollár i Hrvati. — D. S. Dordević: Kollár i srpska književnost. — Ivan Franko: Literaturne vidrodzene poludnevoi Rusi i Jan Kollár. Itd. To knjigo kritika jako hvali; obseza pa tudi ne samo raznovrstnih, ampak tudi zanimivih in temeljitih spisov in proizvodov raznih slovanskih pisateljev in pesnikov.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. in za četrto leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., poluletno 1 gld. 80 kr. in četrletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44.

Izdajatelj in lastnik: **Fran Podgornik.** — Tisk tiskarne Dolenc. — Odgovorni urednik: **Julij Mikota.**

Исторія епископовъ трехъ соединенныхъ епархій, перемышльској, самборској и саноцкој, отъ найдавніѣйшихъ временъ до 1794 г. По источникамъ сочиненная Антономъ Добрянскимъ, парохомъ въ Валянь. Львовъ, 1893. Издано по собственоручному списку бл. п. автора. Накладомъ дра. Ивана А. Добрянскаго. Типографія Стаурупійскаго Института подъ управленіемъ И. О. Пухира. Стр. XI+63+XVIII+104+XIV+90. Съ приложеніемъ портрета автора. V 8. Cena gld. 1.20. Jako važno, redko delo, ki razpravlja na podstavi iztočnikov cerkveno zgodovino in tudi drugačno zgodovino galiških Rusov.

Listnica uredništva. Anonymus nam piše iz Maribora: „Alojzija Korošca, nadepolnega sedmošolca na Mariborskem gimnaziju, požrlí so 19. avgusta pri kopanju nevsmiljeni Murini valovi. Bil je vzor slovenskega dijaka. O njegovih pisateljskih poskusih omenimo, da so letos jedno njegovo razpravo — v hrvatskem jeziku — pohvalili pri „Slov. Svetu“. (Res je; spis je kratek, jase, v jednatem slogu. Op. ur.) Priučil se je kot samouk hrvaščini, ruščini in poljščini; pri češčini prehitela ga je smrt . . .“ — X. v Lj.: V posljednjih 3 številkah se je vrnilo več tisk. napak, ker zaradi neprisotnosti nismo mogli sami pregledati poslednje korekture. — G. C. na Štírskem: Vprašate nas, zakaj pišemo „Žid“ ali „Jud“, potem pa tudi priloge, izvedene od mest itd. z veliko začetnico. Drugi res pišejo „žid“, „jud“ z malo začetnico, ker pošte vajo to pleme ali ta narod bolj z verskega ali plemenskega stališča. Postavljajo Žide torej vspored s kristijani, katoličani, luterani itd. Mi stavljamo Jude pred vsem med plemena ali narode, kakor Slovane, Nemce itd., in ker pišejo Slovenci te z velikimi začetnicami, je dosledno, da dajemo tudi Židom ali Judom veliko začetno črko. Kar se dostaja pa tega, da pišemo mi Ljubljanski, Dunajski itd., prihaja od tod, ker smo pri teh prilogah od mest včasih v stiski in se bojimo, da bi ne bili jasni dovolj. Vzemite n. pr. mesto Gorica; od tega mesta se imenuje vsa deželica, ki spada pod deželni zbor, Goriška, in stvari iz te dežele so tudi goriške; no, tudi kedar spada kaj tudi samo pod mesto Gorica, je to potem goriško. Kakó naj torej razločujemo po glasu jednake, po obsežnosti kraja pa različne stvari? Zato smo menili ločiti stvari tako, da, kar spada jedino pod mesto Gorica, je Goriško, kar spada pa pod deželo s tem mestom, je goriško. Takó bi mogli razločevati Salcburške in salcburške prebivalce, štajerske in štajerske kovače, kranjske in kranjske šole itd. Zaradi doslednosti bi kazalo to razliko označevati tudi, kjer ni takó potrebna. Vprašanje pa je, ali se hočemo ravnati v pismu po tem pre mišljanju, ali pa samo opisovati, kjer bi ne vedeli, kedaj je govor samo o mestu, in kedaj tudi o deželi ali kraju, ki dobiva isti prilóg od mesta. Naj razsodi to sodišče naših jezikoslovcev.

Listnica upravníštva. Prosimo vljudo vse te, kateri so kakorkoli zaostali z naročnino, da bi poravnali sedaj svoj dolg, oziroma nam poslali na račun. Naj nam nekateri prihranijo neprijetno delo, da bi jih morali terjati po drugih potih. Zaradi poravnanja naših stroškov pa mi nujno potrebujemo poravnanja naročnin.

Popravki k 16. št. „Sl. Sveta“: Str. 304 na levi 29. vrsta zgorej: racijonalno nam. nacionalno; str. 306, 7. kitica zg. 1. v.: In svetel dan; nam. dah. V spisu: „Malo kritike“ popravi: str. 292, b, 2. vrsta zdolej: „Zone“ nam. „Zore“; str. 293, b, 9. v. zg.: „Philosophi“ nam. „Philosophari“; str. 293, a, 13. v. zdolej: „Zamejčeve“ nam. „Zamajčeve“.